чăваш халăх хаçачĕ

ХЫПАР

1906 çулхи кăрлачăн 21-мĕшĕнче тухма тытăннă
1918 çулхи нарăс уйăхĕнчен тĕрлĕ ятпа тухнă
1991 çулхи çурлан 30-мĕшĕнче "ХЫПАР" ятпа тепĕр хут тухма пуçланă

СССР Аслă Канашĕн Президиумĕ 1968 çулхи пуш /март/ уйăхĕн 11-мĕшĕнче "Коммунизм ялавĕ" /халĕ "Хыпар"/ хаçата "ХИСЕП ПАЛЛИ" орденпа наградăланă

"ХЫПАР" никĕслевçи Н.В.Никольский (1878–1961)

206/26612/ № Юн кун, 2014, юпа (октябрь), 15 Хакĕ ирĕклĕ WWW.hypar.ru

Республикăн чи лайăх вĕрентекенĕсем хутшăнĕç

Пĕтĕм Раççей халăх фрончĕ /ПРХФ/ юпа уйăхĕн 14-15-мĕшĕсенче Пензăра "Пахалăхлă вĕрентӳ – çĕр-шывшăн" форум ирттерет. Педагогăн социаллă миссине кăтартас тĕллевпе çакнашкал тĕл пулу йĕркелес шухăша Владимир Путин та ырланă.

Асăннă мероприятие Чăваш Енрен сумлă делегаци хутшăнать. Унăн йышĕнче – Шупашкарти электромеханика колледжĕн директорĕ Алексей Судленков, Элĕк вăтам шкулĕн директорĕ Владислав Волков, МАДИ республикăри филиалĕн ертӳçин çумĕ Виталий Михайлов, Çĕнĕ Шупашкарти 18-мĕш лицей вĕрентекенĕ Людмила Турковская, И.Я.Яковлев ячĕллĕ ЧППУ ăслăлăхпа тĕпчев центрĕн пуçлăхĕн çумĕ Ирина Ершова, И.Н.Ульянов ячĕллĕ ЧПУ доценчĕ Алексей Карпов, Экономикăпа технологи колледжĕн директорĕн çумĕ Никита Бурашников тата ЧЭАЗ АХО персонал директорĕ Сергей Кольцов.

Промышленноç предприятийĕн элчи ушкăна ăнсăртран лекмен: республикăри паллă предприятин ĕçченĕ инженерипе техника кадрĕсене хатĕрлес тĕлĕшпе усăлăха ӳстермелли сĕнӳсем парĕ.

– Форумра Раççейри вĕренӳ аталанăвĕн паянхи тăрăмне тĕплĕн уçса парасса шанатпăр, – ĕçлĕ çул çӳрев умĕн хăйĕн шухăшне палăртрĕ Алексей Судленков. – Чи кирли – обществăна, влаçа, бизнеса асăннă тытăмăн çивĕч ыйтăвĕсене татса памашкăн хутшăнтарасси.

■ **Влада МИРСКАЯ**

«Кулибинсенчен» кам маттур?

"Трактор завочĕсем" концерн, Раççейри Машина тăвакансен пĕрлĕхĕ, ЧР Ял хуçалăх министерстви тата Хăй тĕллĕн çӳрекен машинăсене, ытти техникăна тĕрĕслекен патшалăх инспекцийĕ пулăшнипе Шупашкарта 4-мĕш хут иртнĕ "XXI ĕмĕрти Кулибин" курав-конкурса пĕтĕмлетнĕ.

Унта Мари Республикинчен – Алексейпе Сергей Беляевсем, Чул хула облаçĕнчен Валерий Родионовпа Сергей Алатин пуçласа хутшăннă.

20 ăслайçă хушшинче тĕп хулари механика-технологи техникумĕнчи студентсемпе Трактор историйĕн музейĕ çумĕнчи "Кулибин мастерскойĕ" кружока çӳрекенсем те пур.

ЧР Хăй тĕллĕн çӳрекен машинăсене, ытти техникăна тĕрĕслекен патшалăх инспекцийĕн пуçлăхĕ Владимир Димитриев палăртнă тăрăх – Чăваш Енре харпăр хăй тунă 173 техника хатĕрĕпе усă кураççĕ.

Конкурс 2 номинаципе иртнĕ: "Трактор техники", "Ял хуçалăх машинисем тата ĕç хатĕрĕсем". Пĕрремĕшĕнче Валерий Терентьев /Элĕк районĕ/ çĕнтернĕ. Иккĕмĕшĕнче чи пултаруллине палăртман. Петр Архипов /Канаш районĕ/ Гран-прие тата хаклă парнене тивĕçнĕ.

Петр Архипов "МИПИ" /"Мастерская им. Петра Ивановича"/ трактора хăй пухнă тимĕр-тăмăртан чун кĕртнĕ. Вăл автомобиль кузовĕсене нумай çул юсаса пысăк опыт пухнă. Кивĕ комбайнпа микроавтобусăн, ГАЗ-51 грузовикăн саппас пайĕсем йăлтах хута кайнă. Техника заводра туса кăларнă пекех илемлĕ. Унпа кран пек те усă курать.

■ **Г.ИВАНОВ**

Пĕр-пĕрин опычĕпе паллашнă

Чăваш Республикинчи Хĕрарăмсен канашĕн председателĕ Ольга Зайцева /сăн ӳкерчĕкре – сылтăмра/ "Граждансен хастарлăхĕн шкулĕ" семинара, регионсенчи уйрăмсен хастарĕсене лидер пулма хатĕрлес тĕллевпе йĕркеленĕскере, хутшăннă.

Раççейри Хĕрарăмсен канашĕн тĕп мероприятийĕсен планне кĕртнĕ курс Мускавра юпа уйăхĕн 7-9-мĕшĕсенче иртнĕ.

Курсра çавăн пекех Крым Республикинче тата Севастопольте çĕнĕрен йĕркеленнĕ канашсен хастарĕсем, Раççей регионĕсенчи уйрăмсен председателĕсем пулнă. Вĕсем лекцисем итленĕ, семинар занятийĕсене, тренингсене хутшăннă, анкета ыйтăвĕсене хуравланă, пĕр-пĕрне проектсемпе программăсене патшалăх гранчĕсем пулăшнипе пурнăçланас тĕлĕшпе пухнă опытпа паллаштарнă.

Конференцире Ольга Зайцева Хĕрарăмсен канашĕ тата Чăваш Республикин влаç органĕсем социаллă пĕлтерĕшлĕ проектсене пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе пĕрле тăвакан ĕç-хĕл çинчен каласа кăтартнă.

О.ПЕТРОВ.

ЧЫСЛАВ

«Пире тата нумай çĕнтерӳ кĕтет»

Шупашкар 2014

Форума лайăх ирттерме пулăшнăшăн – наградăсем

Ĕнер Шупашкар хула администрацийĕн пысăк залĕнче "Раççей – спорт çĕр-шывĕ" Пĕтĕм тĕнчери форума йĕркелесе ирттерме пулăшнă пултаруллă та хастар çынсене – депутатсене, финанс партнерĕсене, подрядчиксене, организацисен, суту-илӳ предприятийĕсен /хăна çурчĕсемпе ресторансен/ ертӳçисене, паллă спортсменсене, рекламăпа хастар ĕçлекенсене, ГТО нормативне пурнăçлама, "çăлтăрпа" ирхи зарядка тума хастар хутшăнакансене чысларĕç: Хисеп хучĕсемпе Тав çырăвĕсем, парне-сувенир пачĕç.

Чыслава Чăваш Республикин Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев, Шупашкар хула пуçлăхĕ Леонид Черкесов, хула администрацийĕн пуçлăхĕ Алексей Ладыков хутшăнчĕç. Вĕсем пухăннисене пуçаруллă та хастар ĕçшĕн тав турĕç, малашне те пысăк çитĕнӳсем тума ăнăçу сунчĕç.

"Пĕтĕм тĕнчери спорт форумĕ иртрĕ. Мĕн палăртнине пурнăçларăмăр. Ырă ĕç тăвас терĕмĕр – турăмăр! Хăнасем пурте кăмăллă пулнине пĕлтерчĕç. Эпир, чăвашсем, хăнасене тараватлă та ăшпиллĕ кĕтсе илме пултаратпăр. Анчах çакна бизнес элитисĕр тума йывăр. Спорт форумне "5" тата хушас паллипе хаклама пулать. Юпа уйăхĕн 9-мĕшĕнче çанталăк та хитре тăчĕ, вăл та пирĕн ырă ĕçшĕн савăнчĕ тейĕн. Раççей Президенчĕ Владимир Путин Чăваш Ене çĕр каçмаллах килчĕ. Владимир Владимирович Раççейре пурăнакансене юратать. Çĕнĕ Шупашкарта вăл машинăна чартарчĕ те хула çыннисемпе калаçма тухрĕ. Халăх ăна хаваслă, тараватлă, йăл кулăпа кĕтсе илчĕ. "Мĕн тери ырă çынсем", – кăмăллă юлчĕ Владимир Путин. Çакнашкал самантсем малалла ĕçлеме хавхалантараççĕ. "Çĕнĕ хула" проектпа та паллашрĕ вăл. Пур çĕрте те тасалăх хуçаланни тĕлĕнтерчĕ Президента. "Кĕркунне хуçаланать, сирĕн вара йывăççем айĕнче çулçăсем те çук!" – терĕ вăл. Çĕнĕ Шупашкара хăтлăх, таса та тирпейлĕ тăвас тесе хула ертӳлĕхĕ те, çыннисем те нумай ĕçленĕ. Ĕнер Мускавра пултăм. Республика ертӳлĕхĕ, Правительстви, çыннисен ячĕпе ырă сăмах чылай илтрĕм. Эпир палăртнă тĕллевĕмĕрсене пурнăçларăмăр, Путин шанăçне тӳрре кăлартăмăр. Тайма пуç сире, ĕçтешĕмĕрсем, туссем!"– терĕ Михаил Васильевич. Леонид Черкесовпа Алексей Ладыков та пухăннисене чĕререн тав турĕç.

"Кăçал Шупашкарта нумай мероприяти иртрĕ. Хула кунне палăртрăмăр. Халĕ ав спорт форумĕ пулчĕ. Республика Пуçлăхĕ спорт мероприятийĕсене ытларах та ытларах халăха явăçтармалли пирки калать. Предприятисемпе организацисенче ĕçлекенсем хутшăнмасăр вĕсене ирттерме çук. Мĕн ĕмĕтленнине эпир пĕрле йăлтах турăмăр. Пире тата нумай çĕнтерӳ кĕтет", – терĕ Алесей Ладыков. Сăмах май, Алексей Ладыков "Чăваш Республикин тава тивĕçлĕ строителĕ" хисеплĕ ята тивĕçрĕ. Шупашкар хула администрацийĕн пуçлăхĕн социаллă ыйтусемпе ĕçлекен çумне Алла Салаевăна вара "Чăваш Республики умĕнчи тава тивĕçлĕ ĕçсемшĕн" орденпа чысларĕç. Предприятисемпе организацисен ертӳçисене Чăваш Республикин Хисеп хучĕпе, Чăваш Республикин Пуçлăхĕн Тав çырăвĕсемпе, Шупашкар хула Пухăвĕн депутачĕсен, Шупашкар хула администрацийĕн Хисеп хучĕсемпе чысларĕç. Çавăн пекех ĕнерех "Раççей – спорт çĕр-шывĕ" Пĕтĕм тĕнчери спорт форумне хастар хутшăннисене Я.Ухсай ячĕллĕ культура керменĕнче тата "Mega Calaxy" кану центрĕнче саламланă.

■ **Роза ВЛАСОВА.**

Геннадий ВЕРБЛЮДОВ сăн ӳкерчĕкĕ

Министерство ылтăн медале тивĕçнĕ

Мускавра, Пĕтĕм Раççейри курав центрĕнче, "Ылтăн кĕркунне-2014" курав вун улттăмĕш хут иртнĕ. Унта Чăваш Ен делегацийĕ те хутшăннă. ЧР Ял хуçалăх министерстви "Ĕç пуçлакан фермерсене пулăшас тĕлĕшпе палăртнă тĕллевсене ăнăçлă пурнăçланăшăн" конкурсра /ăна Раççей Ял хуçалăх министерствипе "Пĕтĕм Раççейĕн халăх хуçалăхĕн çитĕнĕвĕсен куравĕ" АО йĕркеленĕ/ ылтăн медале тата I степень Диплома тивĕçнĕ. Ведомство 2012-2014 çулсенче ĕç пуçаракан 152 фермера – 191 млн, 16 çемье фермине 91 млн тенкĕ уйăрассипе çыхăннă ыйтусене вăхăтра татса парса самаях пулăшнă.

Çĕр-шывăн тĕрлĕ кĕтесĕнчен, вăл шутра пирĕн республикăран, пухăннă организацисем хăйсен экспозицийĕсене курав центрĕнче йĕркеленĕ "Ылтăн кĕркунне-2014" выставкăра кăтартнă. Юпа уйăхĕн 8-мĕшĕнче "Çĕр улми тата пахча çимĕç туса илесси" конференци пулнă. Унăн ĕçне ЧР ял хуçалăх министрĕн çумĕ Алексей Самаркин тата "Агро-Инноваци-сем" ХУП директорĕ Николай Васильев хутшăннă.

"Крокус Экспо" центрта "Агросалон" курав кăçалхипе пиллĕкмĕш хут ĕçленĕ. Унта 29 патшалăхран пухăннă 558 экспонент техникăн 700 ытла хатĕрне кăтартнă. Вĕсемпе Патăрьел районĕнчи "Батыревский", Канаш тăрăхĕнчи Киров ячĕллĕ, Муркаш енри "Путь Ильича" хуçалăхсен инженерĕсем, Шупашкар районĕнчи Ленин ячĕллĕ ЯХПК председателĕ Петр Тунгулов – республикăри 31 специалист – кăсăкланса паллашнă. Çак кунсенче куравра наградăсем çĕнсе илнисене пĕлĕпĕр.

■ **Ю.МИХАЙЛОВ**

«Хыпар» Издательство çурчĕн» кăларăмĕсене 2015 çулăн I çурри валли Раççей почтин кашни уйрăмĕнчех çырăнтараççĕ. «Хыпар» – 732,66. «Хыпар – шăмат кун» – 304,08.

КУН хыççăн КУН

☎ 56-04-26, 28-82-91

Пархатарлă ĕçе кӳлĕнчĕç

Вăрнар районĕн тĕп больницин коллективĕ çамрăк тухтăрсемпе пуянланчĕ. Вăрнар поселокĕнче çуралса ӳснĕ Жанна Карпова тата Дмитрий Николаев аслă пĕлӳ илсен тăван тăрăхах таврăннă, кунта чирлисене сиплесшĕн вĕсем.

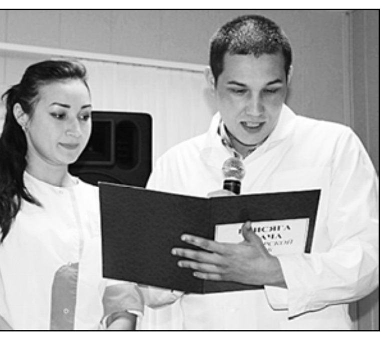

Çак ятпа больницăра уяв йĕкреленĕ. Çамрăк специалистсем аслă ӳсĕмри ĕçтешĕсемпе пĕрле йăлана кĕнĕ йĕркепе Çамрăк тухтăр аллейинче йывăççем лартнă. Унтан вĕсене учреждени ертӳçи Николай Тинюков тĕп тухтăр саламланă: "Медицинăра хăйсен ĕçне юратакан, çирĕп кăмăллă çынсем çеç ĕçлеме пултараççĕ. Пирĕн тухтăрсен хушшинче ăнсăртран лекнисем çуккине ĕненетĕп. Ăс-хакăла пуянлатса, пултарулăха аталантарса пырăр!"

Уява юрă-ташă, тĕрлĕ конкурс, кулăш пуянлатрĕ. Унтан чи пăлхануллă самант çитрĕ. Шурă халат тăхăннă çамрăк тухтăрсем парахтарлă ĕçе кӳлĕннине çирĕплетсе алă пусрĕç. Тĕп тухтăр çумĕ Надежда Николаева çамрăк специалистсене парнесемпе чысларĕ. "Хăвăр суйланă профессие юратăр, пĕлĕве ӳстерсех пырăр, чирлисем хисеплекен тухтăр пулăр. Çак кун сирĕн асра ĕмĕрлĕх юласса шанатăп", – терĕ вăл.

И.СЕРГЕЕВА.

Пирĕн хĕрсен – "бронза"

Китайри Наньнинь хулинче спорт гимнастики енĕпе тĕнче чемпионачĕ иртнĕ. Унта Чăваш Ен спортсменĕсем те пысăк çитĕнӳпе палăрнă.

Чемпионатра çĕр-шывăн пĕрлештернĕ командинчи пикесене уйрăмах ăннă: вĕсем ушкăнсен тупăшăвĕнче 171,462 балл пухса бронза медаль çĕнсе илнĕ. Хĕрсен йышĕнче Чăваш патшалăх университечĕн студентки Полина Федорова та пулнă. Сумлă наградăна Çĕнĕ Шупашкарта çурласа ӳснĕ, халĕ Мускавра пурăнакан Дарья Спиридонова та тивĕçнĕ. Пирĕн ентеш турнирта пухмача тепĕр медальпе те пуянлатнă: пĕрене çинче хăйĕн пултарулăхĕпе паллаштарса виççĕмĕш вырăн йышăннă. "Ку "бронза" пирĕн хĕрсемшĕн "ылтăнпа" танах, мĕншĕн тесен вĕсенчен пиллĕкĕшĕ тĕнче чемпионатне пĕрремĕш хут хушăнаççĕ", – пĕлтернĕ командăн аслă тренерĕ Валентина Родионенко ăмăрту хыççăн. Чăваш Республикин чысне ăмăртура Шупашкарти Олимп резервĕсен ятарлă 6-мĕш спорт шкулĕнче ăсталăха туптакан РФ спорт мастерĕ Владислав Поляшов та хӳтĕленĕ. Анчах каччăсен команди пиллĕкмĕш кăтартупа кăна палăрнă.

А.МИХАЙЛОВ.

Ректор приговорĕ паллă

Шупашкарти Ленин районĕн сучĕ И.Н.Ульянов ячĕллĕ Чăваш патшалăх университечĕн 65 çулти экс-ректорĕ Всеволод Агаков тĕлĕшпе приговор палăртнă.

Суд çирĕплетнĕ тăрăх – ЧПУн медицина факультечĕн доценчĕ Татьяна Агафонкина тата университетăн Патăрьелĕнчи филиалĕн директорĕ Людмила Лялина ют пурлăха вăрлас тĕллевпе университетăн икĕ служба хваттерне саккуна пăсса хăйсен харпăрлăхне куçарма тăнă. Çакна пĕлнĕ май Всеволод Агаков ректор тата Алла Иванова проректор вĕсене документсем хатĕрлеме пулăшнă. Харпăрлăха ярса илме тăнă хваттерсен хакĕ 3-шер млн тенкĕ ытла пулнă.

Суд Агафонкинăпа Лялина хăтланăвне уйрăмах пысăк виçепе улталама тăни тесе хакланă, пĕрне – 3 çул та 2 уйăхлăха, теприне 3 çул та 6 уйăхлăха условнăй майпа ирĕклĕхсĕр хăварма, 500-шер пин тенкĕлĕх штрафлама йышăннă. Агаковпа Ивановăна служба вырăнĕпе усă курса уйрăмах пысăк виçепе улталама тăнине пулăшнăшăн айăпланă, 3 çуллăх тĕрĕслев вăхăчĕ палăртса 4 çуллăха условнăй майпа ирĕклĕхсĕр хăварнă, 600-шер пин тенкĕлĕх штрафланă.

Уголовлă ĕçе Федерацин хăрушсăрлăх службин республикăри управленийĕ тĕпченĕ, Чăваш Ен прокуратури сăнаса тăнă. Приговор вăя кĕмен-ха.

Н.ЯКОВЛЕВ.

Çанталăк çинчен

Паян ăмăр çанталăк пулать, кăштах çумăр çăвать. Çил тухăçран 3 метр хăвăртлăхпа вĕрет. Сывлăш температури **кăнтăрла 4, çĕрле 2 градус ăшă.** Атмосфера пусăмĕ 752 мм, сывлăшри нӳрĕк 95 процент.

Кун тăршшĕ 10 сехет те 29 минут.

Ыран ăмăр çанталăк пулать, çумăр çăвать. Çил çурçĕрхĕвел тухăçĕнчен 5 метр хăвăртлăхпа вĕрет. Сывлăш температури **кăнтăрла 1 градус ăшă, çĕрле 0 градус.** Атмосфера пусăмĕ 749 мм, сывлăшри нӳрĕк 97 процент.

Кун тăршшĕ 10 сехет те 24 минут.

ЯЛ ХУÇАЛĂХĔ

«Тĕп кăтартуран кăçал та чакмăпăр»

«Таябинкăн» ӳсĕмлĕ аталанма майсем çителĕклĕ

«Кăтартусене лайăххатса мала тухма пулать, анчах çак чыса тăтăшах тивĕçме çăмăл мар». Çапла каланине хуçалăх ертӳçисенчен час-часах илтетпĕр. Ырă ӳт та такăнать теççĕ те, пурнăçра яланах ĕмĕтленнĕ пек пулмасть çав. Ял хуçалăхĕнче пушшех те.

Красноармейски районĕнчи «Таябинка» агрофирма юлашки çулсенче ура çинче çирĕп тăракан ял хуçалăх пĕрлешӳвĕсен йышне кĕни ăнсăртран мар. Ӳсĕм Александр Афанасьев ертӳçĕ Елена Николаевна тĕп агрономпа, Нина Петрова тĕп зоотехникпа, ытти специалистпа, механизаторсемпе, выльăх-чĕрлĕх пăхакансемпе пĕр чĕлхе тупса мал курăмлă вăй хунăран та килет-тĕр. Кĕрхи пысăк ĕçсем хыççăнхи малтанхи пĕтĕмлетӳсем агрофирма 2014 çула та ăнăçлă вĕçлесе шантарççĕ.

Тулли мар яваплă обществăн тĕп специализацийĕ – сысна ăшĕ туса илесси.

– Эпĕ кунта 2007 çулта килтĕм. Ун чухне 2870 çурăччĕ, халĕ – 7500. Фермăна 8000 выльăх вырнаçать. Йыш нихăçан та пĕр шайра тăмасть. Сутсан – чакать, çăварсене пĕтен витене самăртма куçарсан – хушăнать. Çаврăнăш 10-11 пин сыснана çитет. Пĕлтĕр 9750 çура илтĕмĕр. Самăртма хупнисем вăтамран 731 грамм ӳт хушаççĕ, çурисем сахалрах паллах. 2013 çулта 10933 тонна аш сутрăмăр. Тĕп кăтартуран кăçал та чакмăпăр, – терĕ Нина Александровна.

Пысăк кĕтĕве тăрантарма апат нумай кирлĕ. Вырăнта туса илнĕ тыră продукци хăй хаклăхне пĕчĕклетме, çавна май тупăш ытларах илме май парать. Çакна хуçалăх ертӳлĕхĕ асрах тытать.

Александр Афанасьев агрофирма лару-тăрăвĕпе кĕскен паллаштарчĕ, анчах, яланхи пекех сăпайлăскер, сăн ӳкерĕнме килĕшмерĕ.

– Кăçал 1280 гектар çинчен «Московский-39» сортлă кĕрхи тулă пухса илтĕмĕр, тухăçĕ 31,5 центнерта танлашрĕ, 1300 гектар çинчи «Эльф» сортлă урпан вăл пысăкрах – 39,3 центнер, – терĕ Александр Петрович.

Пусă çаврăнăшне çавăн пекех 217 га – çурхи тулă, 190 га – çĕр улми, 60 га – пăрçа, 503 га тĕшĕлĕх куккурус кĕртнĕ. «Уй-хир пикин» тухăçĕ 3 пин тонна тыră тĕшĕленĕ. Александр Петров /2000 т ытларах/, Федор Яковлев /1760 т/, Владимир Иванов /1673 т/ та пултарнă таран вăй хунă.

«Таябинка» хăйĕн шучĕпе тыră тасатса типĕтекен комплекс хута янă. Вăл сехетре 100 т аллать, 50 т типĕтет. «Сарă ылтăна» упрама пултарнă таран хăварнă, ыттине сутнă. Кăçал 9926 тонна тыră пухнă та, йăлтах вырнаçтарма май килменех. Çитес çул 8 тонна кĕрекен управ тăвасшăн, выльăх йышне те ӳстересшĕн.

● *Нина Петрова тĕп зоотехник.*

50 центнер патне капашать. Выльăхшăн питех те сĕтеклĕ апат вăл.

Вырмара районта çуллелех мала тухакан Олег Васильев комбайнера хальхинче те никам та çитеймен. Вăл

Агрофирма техника паркне те çĕнетет: 2 трактор, пĕр автомашина туяннă.

Кунта çитес çулхи тухăçшăн ырана хăвармасăр тăрăшасси – тĕп вырăнта. Кĕрхисене 1300 га /планпа – 1100/ акнă, 2000 га çĕртме тунă. «Ятран камсене ырăпа асăннă пулăттăр?» – тетĕп.

– Пурте тăрăшаççĕ, пĕрне тепринчен уйăрмастăп, – терĕ ертӳçĕ.

Ăнлантăм: тулли мар яваплă обществăра ӳрĕк-çӳрĕк те ыттисене таянса çурма вăйпа ĕçлекен çын çук.

■ **Валентин ГРИГОРЬЕВ**

ПАХА ОПЫТ

Василий Семенов фермер çĕр çырли те ӳстерет

Ăна пуçтарма машина ăсталасшăн

Нумаях пулмасть манăн хаçат ĕçĕпе Куславкка районĕнчи Карач ялĕнче пурăнакан Василий Семенов фермер патĕнче пулма тӳр килчĕ. Вăл кăçал пахча çимĕç кăна мар, пĕрремĕш хут 3 гектар çинче çĕр çырли çитĕнтернĕ. Пĕлтĕр фермер хуçалăхĕ 490 тонна хăяр, 60 тонна ытла помидор, 450 тонна купăста тăварласа сутнă. Унăн ĕç опычĕпе паллашма хамăр республикăра кăна мар, Тутарстанран та делегацисем килеççĕ.

– Василий Николаевич, эсир фермер хуçалăхне йĕркеленĕренпе миçе çул çитрĕ?

– 15 çул. 1999 çулта пĕрремĕш хут икĕ гектар çурă лаптăкра купăста лартрăмăр, вăл ăнса пулчĕ, лайăх сутăнчĕ. Малтан пуçăнах сутнă, 2008 çултан – тăварласа. Пахча çимĕç тăварлама, укроп, хĕрен, хура хурлăхан çитĕнтеретпĕр. Çитес çул арпуспа дыня та акасшăн. Кăçал арпус тухăçне, тутине тĕрĕслесе пăхрăмăр. Кунта ĕçлекенсене йăлтах валеçсе патăмăр. «Арпус Чăвашра та çакăн пек пылак пиçсе çитет-и? Лавккаринчен те тутлăрах-çке», – тесе питĕ тĕлĕнчĕç.

– Ăна гектарĕ-гектарĕпе ӳстерме унăн технологине пĕлмелле вĕт-ха…

– Ятарласа вĕренме Мускав çывăхне семинара кайрăм, çак çырлан вăррисене туянас пирки калаçса татăлтăм, калчине сутакансем те пур. 2-3 гектар лартасшăн.

– Дыня та ӳстерес тенĕччĕ эсир…

– Ку çимĕç пĕлтĕр килĕшмерĕ, кăçал питĕ пылак пулчĕ. Пирĕн Зоя Павлова агроном вăлăхран калча шăтарса хăварчĕ. Икĕ сорт лартасшăн: пĕрне – çурла уйăхĕнче, теприне каярах пиçсе çитекеннине. Вăрлăх пур.

– Василий Николаевич, уйхирте ĕçлеме техника та чылай кирлĕ вĕт.

– Пирĕн МТЗ трактор вуннă, Т-150 трактор, хăяр тататакан икĕ агрегат. Ăна нимĕçсенчен туяннă. Пĕрне пĕлтĕр илнĕччĕ – килĕшрĕ, кăçал 3 миллион тенкĕпе тепре туянтăмăр. Упаковка цехне çĕнетрĕмĕр. Çак ыратмасть, хĕвел пĕçертмест, çумăр йĕпетмест. Кашни агрегат çине 26–28 çын вырнаçать, 8 гектар çинчи хăяра икĕ кунта татса пĕтеретпĕр. Тӳрех тăварлатпăр. Пĕлтĕр 490 тонна тăварланăччĕ, кăçал та, çанталăк начар пулнине пăхмасăрах, çак кăтартăва çитетпĕр. Çĕртмере те, утă пуçламăшĕнче те, шăн хăяр çитĕннĕ вăхăтра, çанталăк сивĕ тăчĕ. Вăл – тропик ӳсентăранĕ, ăшша юратать.

Реклама

Хăяра та, купăстана та пичкепе тăварлатпăр. Шупашкарта, куртăммăн сутакан пасарта, хамăрăн лавкка пур. Ун пеккисем Хусанта, Чаллă хулинче ĕçлеççĕ. Пирĕн продукци пахалăхне сутуçсем лайăх пĕлеççĕ, çавăнпа хăяр-купăстана кунта килсе илекен те пур.

– Хуçалăх территорийĕнче машина чылай. Мĕн те пулин туяна çитнĕ-и?

– Пĕрисем Тутарстанран çĕр çырли ӳстернипе паллашма килнĕ, ыттисем çĕр улми туянасшăн. Ăна эпир темиçе сорт та лартатпăр, тухăç вăтамран гектартан 400 центнера çитет. Кăларнăçемĕн сутсах тăтăмăр. Хăшĕ-пĕри 70-80 тонна таранах илнĕ.

– Хакĕ тивĕçтерет пулĕ…

– Çурла уйăхĕнче 6-8 тенкĕлле сутнă, халĕ вăл ӳсрĕ.

– Çĕр çырлине миçе çул ӳстеретĕр?

– Кăçалхипе – пĕрремĕш хут. Çу вĕçĕнче лартрăмăр, çырлине те утă тата çурла уйăхĕсенче пуçтартăмăр. Хакĕ питĕ аван пулчĕ.

– Виçĕ гектар лартма калча нумай кирлĕ, ăна ăçтан туянтăр е хăвăрах ӳстернĕ-и?

– Калчине чикĕ леш енчен туяннă, малашне, тен, хамăрах ӳстерме тытăнăпăр. Çырлине пуçтарма питĕ йывăр, пĕшкĕнсе ĕçлемелле, çавăнпа ятарлă машина ăсталама шухăшлатпăр. Хăяр пуçтармалли пекки.

– Хуçалăхăн 300 гектар çĕр, ăна пысăклатас тĕллев çук-и?

– Пире çĕр улми лартма çĕр çитмест, çавăнпа çынсенчен укçалла вĕсен çĕр пайĕсене туянасшăн. Çĕр улмипе купăстана пĕр вырăнта нумай çул лартма юрамасть. Лаптăка улăштарсах тăмалла. Çавăнпа пире çĕр кирлех.

– Сирĕн хăвăрăн агроном пур…

– Çапла. Зоя Геннадьевна тăрăшуллă, пултаруллă специалист кăна мар, çăмăл атлетика енĕпе спорт мастерĕ, республикипе паллă спортсменка пулнă. Хам та хăй вăхăтĕнче спорт мастерĕ ята тивĕçнĕ.

– Миçе ача сирĕн?

– Икĕ ывăл. Пĕри, Иван Васильевич, хампа пĕрле ĕçлет, тепри ял хуçалăх академийĕнче юлашки курсра вĕренет. Диплом илсен килех таврăнать ĕнтĕ, кунта ĕç пурне валли те çитет.

– Малашнехи плансем епле?

– Юнашар иртекен М-7 федераци трасси çине пахча çимĕç лавкки уçасшăн. Çĕрне илме кăна пилĕк çул чупма тиврĕ. Раççей тăрăх таçта та çитнĕ эпĕ, анчах ниçта та пысăк çул çинче хресчен лавкки ĕçленине курман. Çĕр улми, пан улми, тăварланă хăяр-купăста, çырла, арпуспа дыня пултăр унта...

■ **Василий ЛАПИН калаçнă**

ĔÇЛЕВ

Ӳркенменнисем хăйсем çине тăнипе ăста пулаççĕ

Вăрмар районĕнчи халăха ĕçпе тивĕçтерекен центра кирек хăçан та пырса кĕме кăмăллă: килен çынна ăш пиллĕн кĕтсе илеççĕ. Ĕç тĕлĕшпе сиксе тухнă ыйтупа пыракана – вăтă-и, çамрăк-и – учреждени ĕçченĕсем тулли хурав е усăллă канаш пама тăрăшаççĕ. Центрăн республикăри ят-сумĕ ӳсессине тӳрремĕнех витĕм кӳрет çакă. Вăрмар енсем асăннă служăба чăннипех хисепре. Çакна халăха ĕçпе тивĕçтерекенсен тытăмĕ ирттерекен тĕрлĕ мероприятире те туйса илеетĕн.

2014 çулта Вăрмарсен çитĕнӳ пухмачĕ тата пуянланчĕ. Анастасия Егорова инспектор, сăмахран, халăха ĕçпе тивĕçтерекен патшалăх служби республикăри чи лайăх ĕçченĕн ятне тивĕçессишĕн иртнĕ конкурса хастар хутшăнса виççĕмĕш вырăна тухма пултарнă. Виçĕ çул каялла кăна ĕç каçалăкне çак тытăмра çыхăнтарнă вăл. Ахă нумаях пулмасть центрăн тепĕр ĕçченĕ хăйĕн профессийĕнче чăн ăста пулнине çирĕплетсе пачĕ. Сăмахăм – Альбина Лукина тĕп бухгалтер çинчен. Вăл Раççей Федерацийĕн Ĕçпе социаллă хӳтлĕх министерствин Хисеп хутне тивĕçрĕ. 20 çул ĕçлет вăл кунта. Чи малтанах – ертсе пыракан, каярах – тĕп специалист тивĕçĕсене пурнăçланăкер 2004 çултанпа – тĕп бухгалтер. Предприятин хуçалăх-финанс ĕç-хĕлне тĕрĕс йĕркелесе пырасси тӳрремĕнех унăн тӳпипе çыхăннă.

ЧР Министрсен Кабинечĕн 2011 çулхи çурла уйăхĕнче вăя кĕнĕ «Чăваш Республикин «2012-2020 çулсенче халăха ĕçпе тивĕçтерессине витĕм кӳресси» патшалăх программи çинчен» йышăнăвĕпе килĕшӳллĕн Вăрмар районĕн халăха ĕçпе тивĕçтерекен центрĕ вырăнти хăй тытăмлăх органĕсемпе тата ĕç паракансемпе тачă çыхăнса ĕçлет. Çакăн кăтартăвĕ куç кĕрет: ку тăрăхра паян ĕçсĕрлĕх шайĕ пĕчĕк – 0,25 процент. Апла пулин те центрăн усăллĕ самай пысăк: çулталăк пуçланнăранпа ĕç ыйтакан 967 çынран 916-шĕн ыйтăвне тивĕçтерме май килнĕ. Ĕç сĕнекен уйрăм хуçасемпе организацисем сахал тесе те калаймăн: иртнĕ 9 уйăхра 58 предприятие учреждени пурĕ 320 вакансин çинчен пĕлтернĕ.

– Хальхи вăхăтра районти организаци-предприятисене пирĕнпе çыхăнма ансат: 2012 çултанпа центра Skype пур. Çакă ĕç шыракан кашни çыншăн мелĕ, – çĕнĕ технологисене хута яни йĕркелĕ ĕçĕсене еплерех витĕм кӳнине палăртать Халăха ĕçпе тивĕçтерекен центр ертӳçи Виталий Нестеров.

Патшалăх заданийĕсене ялан вăхăтра та туллин пурнăçлакан учреждени ку яхăнта мĕнле программăсене уйрăмах тимлĕ-ха? Кунта тăрăшакан специалистсем палăртнă тăрăх – сусăрсен валли ятарлă ĕç вырăнĕ йĕркелесси пĕрле терĕшлĕ пусарусенчен пĕри. Сăмах май, кунашкал программăна халăхне республикипе те виçĕ хутлăха хута яни хăюлăх-мĕн.

– Пинер ялĕнче пурăнакан Марина Михайлова тĕлĕнмелле хитре тĕрлет. Эппин, унра çĕвĕç пултарулăхĕ те пурах. Вăтам çулсенчи I ушкăн инвалидĕ валли юрăхлă ĕç ялта çук, пирĕн центрпе вара кӳмепе паракана кам илсе çӳрĕ? Çапла хамăрăн программăпа ăна пулăшу кӳме шухăш тытрăмăр. Хальхи вăхăтра Татьяна Петрова уйрăм предпринимательтĕ алă ăсти валли ятлă çĕвĕ цехĕнче ятарлă вырăн йĕркелесшĕн тăрăшать, – тет Виталий Вениаминович.

● *ЧР Халăха ĕçпе тивĕçтерекен патшалăх служби ертӳçи Сергей Димитриев Альбина Лукина тĕп бухгалтера чыслать.*

Хевтесĕр е сусăр гражданасене центр çăмăл ĕçпе тивĕçтерет пулсан ача пăхмалли отпуски çамрăк хĕрарăмсене – ĕçре шутланманнисене те – кĕске вăхăтлăх вĕренме кайма май парать. Акă иртнĕ 9 уйăхра çапла декретри 6 хĕрарăм професси пĕлĕвĕ илнĕ, тĕллевлĕ вĕреннĕрен /организаци ĕç памашкăн малтанах шантарать/ хăшĕ-пĕри ĕçе вырнаçма та ĕлкĕрнĕ. Çакăн пек майпа ытларах чухне АСБУ 1С: бухгалтери операторĕн специальноçне алла илеççĕ. Асăннă курс пĕр уйăха кăна тăсăлать: пĕчĕк ачасене амăшĕсенчен нумайлăха уйăрма тивмест.

Район территорийĕнче пысăк предприятисемех çук пулин те кĕрĕк арки йăвалас мар тесекенсемшĕн çăлăнăç пурах. Акă темиçе çул центр хăйсене хăйсем ĕçпе тивĕçтерекенсене пулăшассипе тимлĕ. Çапла виçĕ çул каялла çакнашкал майпа 108 çын ыйтăвне татса пама май килнĕ. «Вĕсем, чи малтан патшалăх çакнашкал пулăшăвĕпе усă курнисем, паян хăйсен «çимĕçне» кăтартма пултараççĕ. Телее, пирĕн тăрăхри предпринимательсенчен ытларахăшĕ шанăçа тӳрре кăларчĕ. Халĕ, чăн та, çакнашкал программăпа пысăк йышах ĕç вырăнĕллĕ пулаймасть: проект кăсăклă пулсан кăна ăна пурнăçа кĕртме çул паратпăр, – ĕç-хĕлĕн ĕнерхи тата паянхи хăш-пĕр уйрăмлăхне ăнлантарать В.Нестеров.

Уйрăмлăх тенĕрен, вăл ăнсăртран та килсе тухать. Акă кăçал республика Украинăн тĕрлĕ регионĕнчен тухса килнĕ чылай çынна йышăнчĕ. Ытларахăшĕ – пирĕн ентешех. Вăрмар ене çапла тăван-пĕтенĕ патне 32-ĕн килсе çитнĕ вĕсем. Хăшĕ-пĕри каялла каймаĕлкĕрнĕ. Юлнисенчен ĕçлеме пултаракан 7-шĕ ӳсĕмрисем – 12-ĕн. «Вĕсене те тимлĕхрен вĕçертместпĕр», – теççĕ центрăн ертсе пыракан инспекторĕсем Людмила Мишинăпа Анастасия Егорова.

■ **Ирина ПУШКИНА**

ХĂНАСЕН ШУХĂШĔ

Ĕçтешлĕх – спортри çитĕнӳсен никĕсĕ

Шупашкар 2014

Алексей ЛОГИНОВ, Калуга облаçĕн спорт тата çамрăксен политикин министрĕ:

Чăваш Ен пирки спорт регионĕ тесе ахальтен каламаççĕ. Эсир массăллă спорт енĕпе тимлĕ, спорт площадкисем, стадионсем йышлă. Халĕ Шупашкарта Пăр кермен тăватăр. Ку вара спорт занятийĕсене хутшăнакансен йышне ӳстерет. Спорт резервне хатĕрлес енĕпе лайăх ĕçлени курăнать. Çĕршывăн пĕрлештернĕ наци командинче Чăваш Ен спортсменĕ чылай: хăвăрт утакансене, боксерсене, велосипедистсене лайăх пĕлетпĕр. Иртнĕ çул кăтартăвĕсем тăрăх – Раççейĕн пĕрлештернĕ командисен йышне спортăн 25 енĕпе сирĕн 148 спортсмена кĕртнĕ. Пирĕн облаç ку енĕпе юларах пырать-ха.

Шупашкарта хăвăрт утас, дзюдо, акробатика енĕпе пысăк ăмăртусем ирттереççĕ. Çитес çул Шупашкар çăмăл атлетика командисен Европа чемпионатне йышăнать. Вăл çĕршывăн сумлă çак спорт форумне ирттермелли тивĕçе çĕнсе илнĕ пиллĕкмĕш хула пулса тăчĕ. Ку ăнсăртран мар. Иртнĕ çул кăтартăвĕсем тăрăх – республика физкультурăпа спорт енĕпе РФ Правительствин наци премине тивĕçнĕ, 2012 çул кăтартăвĕсем тăрăх Пĕтĕм Раççейри смотр-конкурсра иккĕмĕш вырăна тухнă. Чăваш Енре пурăнакан кашни виççĕмĕш çын спортпа туслă, спорт сооруженийĕсемпе тивĕçтерессиа 45,9% танлашать. Раççейри вăтам кăтарту вара – 28,6%. Калуга облаçĕнче – 23,4%.

Маншăн Чăваш Енĕн уйăхсерен Сывлăхпа спорт кунне ирттерессипе çыхăннă опычĕ интереслĕ. Кунта «Чăваш Республикин сывлăх профилĕне» йĕркелеме тытăннă, çакă аталанушăн пĕлтерĕшлĕ. «Çăлтăрпа» пĕрле зарядка ирттернин опычĕпе те усă курасшăн. Чăваш Енре хевтесĕр çынсен спорчĕ тĕлĕшпе те тимлĕ. Сирĕнтен вĕренмелли пур.

Сергей ПАНОВ, Чул хула облаçĕн спорт министрĕ:

Раççей спорт министрĕ Виталий Мутко палăртнă тăрăх – сирĕн республикăра хăвăр уйăракан укçа калăпăшĕ чылай пысăкрах, спорт объекчĕсем нумай усăлаççĕ. Халĕ лаша спорчĕн комплексĕ, манеж ĕçлеме тытăннă. Пирĕн спортсменсем кунта Раççейĕн çăмăл атлетсен чемпионатне килнĕ те – республикăн спорт инфратытăмне курса питĕ тĕлĕннĕ. Эпĕ ăнланнă тăрăх – Чăваш Республикин Пуçлăхĕ спорт тĕлĕшпе питĕ тимлĕ, спорт шкулĕсем, спорт объекчĕсем валли чылай укçа уйăрать. Хамăр пирки калас тăк – Чул хула облаçĕн кĕпĕрнаттăрĕ Валерий Шанцев тăрăшнипе облаçри 60 районта 27 ФОК уçнă. Вĕсен тытăмĕнче – хоккей площадки, нумай функцилле зал, бассейн. Физкультурăпа сывлăх комплексĕсене юнашарах – футбол площадки. Спорта аталантарас енĕпе эпир те нумай ĕçлетпĕр.

Владимир КИРЕЕВ, Мордва Республикин спортпа физкультура министрĕ:

«Раççей – спорт çĕршывĕ» форумĕн пĕрлехи ларăвĕнче ертӳçĕсем çĕнĕ тĕллевсем лартрĕç. Пуçарусене илтрĕмĕр, ырлатпăр.

Çĕнĕ спорт площадкисем, бассейнсем, пăр керменсем пулĕç. Нумай ĕç тунă, анчах ку пур пĕр çителĕксĕр-ха. Форум – мĕн пур регион, пĕтĕм Раççей пĕрле пухăнакан площадка. Чăваш Енре ĕçтешĕмĕрсемпе пĕрпĕрин опычĕпе паллашсах тăратпăр. Пирĕн регионсене хăвăрт утасси кăна пĕтĕçтерест. Эсир хаĺь спортăн тĕрлĕ енне аталантаратăр. Чи малтанах – маунтинбайк, кĕрешӳ. Чăваш Енре спорт объекчĕсем нумай туни савăнтарать. Спорт тĕлĕшпе тимлĕх пысăк, çавна май çывăх вăхăтра çĕнĕ ятсене те илтĕпĕр.

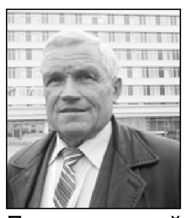

Владимир МИХАЛЕВ, Омскри физкультурăпа спортăн патшалăх университечĕн ректорĕ:

Пĕрлехи «Спорт пĕрлĕхĕнче – тĕнче пĕрлĕхĕ: пĕрлехи интерессен стратегийĕ» ларăва Раççей Президенчĕ Владимир Путин та хутшăнчĕ. Вăл Çĕнĕ Шупашкарти «Сокол» пăр керменте иртрĕ. Чаплă кермен. Шупашкар та килĕшрĕ. Илемлĕ, таса хула, халăхĕ те тарават.

Форумăн политика пĕлтерĕшĕ те пур. Раççей Президенчĕ килнипе Чăваш Ен кайри регион пулманнине çирĕплетет. Кунта республика шайĕнчисем кăна мар, тĕнче пĕлтерĕшлĕ пысăк ăмăртусем те ирттереççĕ. Апла тăк – Чăваш Енре спорт пурнăçĕ тапса тăрать. Спортăн тĕрлĕ тĕсĕ аталанать. Чăваш Ен Пуçлăхĕн командин шайĕ ӳсет. «Хĕвел, сывлăш тата шыв – пирĕн чи лайăх туссем» тетпĕр. Эсир физкультура занятийĕсене чылайăшне усă сывлăшра ирттеретĕр. Хуçкалмасăр пĕр вырăнта ларни сиенлĕ. Чăваш Енре спорт учрежденийĕсем сечĕ анлă – кашни районта хуларах физкультурăпа спорт комплексĕсем ĕçлеççĕ. Çак опытпа пирĕн те усă курмалла. Халăх сывă тăк общество та çирĕп – çакна манмалла мар.

Евгений РЕДЬКИН, ХМАО-Югра физкультурăпа спорт департаменчĕн директорĕ:

Сочири Олимп вăййисем çĕр-шыври спорт аталанăвне çĕнĕ хăват пачĕç. Раççей субъекчĕсем алла-аллăн тытăнсан йывăр ыйтусене татса пама пултарнине çирĕплетрĕç. Шупашкарта пулнă май çĕр-шыв Пуçлăхĕ Владимир Путин спорт влаçĕн мĕн пур юппин ĕçĕнче тĕп вырăнта пулмалли çинчен каларĕ.

Эпир кунти выставкăра хамăр патра çитес çул иртмелли Сурдлимп вăййисемпе паллаштартăмăр. РФ Президенчĕ сумĕнчи Физкультурăпа спорт канашĕ пирĕн заявкăна ырларĕ, хатĕрленӳ планĕ пур. Пирĕн регионта чи çӳллĕ шайри ăмăртусем ирттерĕç. Тĕслĕхрен, биатлон енĕпе Тĕнче кубокĕ. Акă мĕншĕн сирĕн тата пирĕн регионсенчи ĕçтешсен хутшăнăвĕ питĕ кирлĕ. Чăваш Енпе Ханты-Манси автономи округĕн пĕрешкелли нумай – пирĕн хамăрăн хăнăху, йăласем. Сирĕн те, пирĕн те наци хăйне евĕрлĕх пур. Чăваш Енре мана çынсен ăшă кăмăлĕ килĕшрĕ. Кунашкаллине кĕтменччĕ. Полицейскисем те, волонтерсем те усă та тарават кăмăллă.

Александр ВАСИЛЬЕВ, Курган облаçĕн физкультурăпа спорт управленийĕн пуçлăхĕ:

Эпĕ Чăваш Енре пуçласа. Чылай мероприятие пултăмăр, пурне те кăсăклантаракан интереслĕ темăсене сӳтсе яврăмăр. Çав шутра – ГТО, резерв хатĕрлесси. Тĕрлĕ регионти ĕçтешсемпе курнăçнă май пĕр-пĕрин опычĕпе паллашрăмăр, çавăнпа та икĕ кун чăннипех усăллă иртрĕ. Республикăра пурăнакансене тав тăвас килет. Форума кура вĕсемшĕн чăрмавсем пулчĕç-тĕр. Питĕ лайăх, тарават йышăнчĕç.

Чăваш Енĕн спорт резервне хатĕрлессипе çыхăннă опычĕ интереслĕ. Форума Курган облаçĕн представителĕсем темиçен килтĕмĕр, тĕрлĕ дискусси площадкине хутшăнтăмăр, спорт шкулĕсем пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан шкулсемпе çыхăну тытса ĕçлессин ыйтăвне, ытти чылай темăна çĕклерĕмĕр.

Александр ПАРШИКОВ, Пĕтĕм Раççейри спорт шкулĕсен представителĕсен пĕрлĕхĕн президенчĕ, Пĕтĕм Раççейри пăтăм тĕнчери Олимп университечĕн проректорĕ:

Çакнашкал сумлă спорт форумне йышăнасси Чăваш Еншĕн чăннипех пысăк чыс тата яваплăх. Çак форума пиллĕкмĕш хут хутшăнатăп та – танлаштарма пултаратăп. Республика форум программине, унăн мероприятийĕсене, хăнасене йышăнассине, ытти ĕçе çӳллĕ шайра йĕркеленĕ. Экзамена ăнăçлă тытрĕ. Чăваш Ен спорт регионĕн статусне çирĕплетрĕ, паллах, волонтерсен лайăх ĕçне, транспорт логистикине палăртас килет. Пĕтĕмпех – вактĕвек таранах – шута илнĕ, ăнăçлă йĕркеленĕ. Çакă республикăра хăйсен ĕçне «5» паллăлăх пурнăçлакан, яваплăха туякан çынсем пурăннине кăтартать.

Физкультурăпа, спортпа туслисене курма кăмăллă пулчĕ – ваттинчен пуçласа вĕтти таранах. Пурнăçра савăнăр, пĕр-пĕрне йăл кулăпа саламлăр.

Андрей СИДОРКИН, Мари Республикин Олимп резервĕсен училищин директорĕ:

Чăваш Республики спорта аталантарас енĕпе ыттисемшĕн лайăх тĕслĕх. Кунта çăмăл атлетикăн çитĕнӳсем пысăк, ку енĕпе тренерсен опычĕ интереслĕ. Пирĕн спортсменсем вĕсен ăсталăх класĕсене тулли кăмăлпа çӳрерĕç.

Чăваш Енпе Мари Эл – кӳршĕсем, çавна май пирĕн физкультурăпа спорта аталантарассипе çыхăннă тĕллевсем те пĕрешкел. Пирĕн спортсменсем ăмăртусенче тупăшаççĕ, спорт тулашĕнче вара – туссем. Шупашкарта час-часах пулатăп. Йошкар-Олапа Шупашкарти Олимп резервĕсен училищисен тренерĕсемпе спортсменĕсен хушшинчи çыхăну çирĕп. Пирĕн ĕçтешлĕхпе – спортри çитĕнӳсен никĕсĕ.

Хушма кăларăм

Хӳтлĕх

САМАНА СИНКЕРĔ

Икке пайланнă кун-çул

Ачана çăлнă, хăйне упрайман паттăра паян çăмăл мар

Сусăрсем пирĕнтен, сывă та тĕрĕс-тĕкел çӳрекенсенчен, кăмăл-туйăмпа чылай çирĕпреххине ăсчахсем те, пурнăç та çирĕплетеççĕ. Обществăра ыттисенчен кая маррине ĕнентерес тесе хăйсенчен килнине пурне те тăваççĕ, вăйхала пухса йывăрлăха парăнтараççĕ, малаллах ăнтăлаççĕ, турă панă кун-çулăн кашни самантне хаклама, унпа савăнма пĕлеççĕ. Спортра та хастар вĕсем. Кăçал Сочире иртнĕ хĕллехи Паралимпиадăра инвалидсем тунă çитĕнӳсемпе чăннипех мăнаçлантăмăр.

Пирĕн республикăра 90 пин ытла инвалид пурăнать. Вĕсенчен чылайăшĕ обществăра хăйĕн вырăнне тупнă: вăй çитнĕ таран ĕçлет, пултарнă таран вĕренет, шкулта кăна мар, колледж-институтра та.

Афган вăрçи авайман, анчах...

...Шурут Нурăсри тантăшĕсенчен нимĕнпех те уйрăлса тăман Толя Пыркин: сумка йăтса шкула чупнă, пушă вăхăтра тусĕсемпе урамра

Анатолий Пыркин салтакра.

мечĕк хăвалана. Тата ашшĕ-амăшне пулăшнă. Çемьере çичĕ ывăл çитĕннĕ май Зинаида Емельяновнăн хуçалăхри ĕç-пуçа пĕччен туса пымашкăн кансĕр пулнă паллах. Çавăнпа вĕсем арçын-хĕрарăм ĕçне пайласа тăман: апат пĕçернĕ, урай çунă, ĕне сунă...

Вун сакăр çул тултарсан салтак ячĕ тухнă. Ун чухне, 1986 çулта, Тăван çĕр-шывăмăра сыхлама юрăхлă пулнишĕн сывă та тĕреклĕ яшсем чăннипех мăнаçланнă. Хĕвел тухăç чиккине хураллакан çара лекнĕ Анатолий. 1987 çулхи раштав уйăхĕнче вĕсен чаçне васкавлăн хĕрӳ вырăна – Афганистана – илсе кайнă. Вăрçă вут-çулăмĕ витĕр тухнăскер унăн тути-масине лайăх ас тивнĕ: тăшманпа куçа куçăн тăни пĕрре кăна мар пулнă, çур çулта çывăх туссене чылай çухатнă, вĕсене тăван тăрăха цинк тупăкпа ăсатнă. Каччă Афган вăрçине лекнине пиччĕшĕ-шăллĕне ашшĕ-амăшне пĕлтерме хушман, Зинаида Емельяновна çав вăхăтра сыватмăшра йывăр чиртен сипленни

Тата ... килте.

ИРТНĔ ĔМĔРĔН 90-МĔШ ÇУЛĔСЕМ ÇĔР-ШЫВĂМĂР ПУРНĂÇНЕ ТĔПРЕН УЛĂШТАРМАН ТĂК АНАТОЛИЙ ПЫРКИНĂН ШĂПИ ТЕ УРĂХЛА ÇАВРĂНСА ТУХНĂ ПУЛĔЧЧĔ-И ТЕН: ХĂЙ ӲСĔМĔНЧИСЕМ ПЕКЕХ ÇЕМЬЕ ÇАВĂРСА АШШĔ-АМĂШНЕ МĂНУКСЕМПЕ САВĂНТАРМАЛЛАЧЧĔ, ВАТĂСЕНЕ ТĔРЕК ПАМАЛЛАЧЧĔ. АНЧАХ...

пирки килтисем те хăйĕн патне хыпар яман.

1988 çулхи çу уйăхĕнче хĕсметрен таврăнсан кăна вăрттăнлăх çăри уçăлнă.

Ют çĕрте çапăçса паттăрлăх кăтартнине «СССР Хĕç-пăшаллă вăйĕсен УПВСĕ – 70 çулта» медаль, Афганистан халăхĕн тавĕ, «Интернационалист воин» паллă тата Тав хучĕсем çирĕплетеççĕ.

Ашшĕ Николай Иванович ăста платник пулнă май, ывăлĕсене каскаламачутлама хăнăхтарнă ахăр. Салтак тумне хывнă каччă тăван хуçалăхра ĕçленĕ. Сăмах май, Шурут шкулне çĕклеме те хутшăннă вăл.

Иртнĕ ĕмĕрĕн 90-мĕш çулĕсем çĕр-шывăмăр пурнăçне тĕпрен улăштарман тăк Анатолий Пыркинăн шăпи те урăхла çаврăнса тухнă пулĕччĕ-и тен: хăй ӳсĕмĕнчисем пекех çемье çавăрса ашшĕ-амăшне мăнуксемпе савăнтармаллаччĕ, ватăсене тĕрек памаллаччĕ. Анчах ун чухнехи самана кун-çулне икке – иртнĕ тата малашлăх кунсене – пайланă: пĕрремĕшĕ – тапса тăракан çăл куç шывĕ пек çутă та таса, иккĕмĕшĕ – çул хĕрринче ӳсекен ясмăкăнни евĕр тертлĕ те нушаллă...

Зинаида Емельяновна пĕлтернĕ тăрăх – пурнăç тытса пымалăх укçа ĕçлесе илес шухăшпа ывăлĕ тусĕсемпе пĕрле Чĕмпĕр облаçĕнчи пĕр хуçалăха выльăх-чĕрлĕх пăхмашкăн кайса вырнаçнă. Тăрăшулăхне хуçалăх ертӳçисем асăрхамасăр хăварман ахăр, ĕçне кура тӳленĕ. Çапла черетлĕ шалу хыççăн, 1993 çулхи раштав уйăхĕн 21-мĕшĕнче, çамрăксем Çĕнĕ çул парни-кучченеçĕ туянма Чĕмпĕре çул тытнă. Çул çӳрев вара синкерлĕ çаврăнса тухнă: чукун çул хĕрринче тăракан икĕ каччă пысăк хăвăртлăхпа килекен пуйăса сăнанă. Унччен те пулман, рельс тăрăх пĕр шиксĕр чупакан ачана асăрханă вĕсем. Ашшĕпе амăшĕ вара хулран хул çавăтăнса васкамасăр утнă, тем пирки хĕрӳллĕн калаçнă, çивĕч ыйту сӳтсе явнă ахăр – тĕпренчĕкĕ çинчен пачах шухăшламан.

Пĕчĕкскере çăлса хăварас тесе Толя чукун çул еннелле вирхĕннĕ, ачана инкекрен хăтарнă, хăйне вара упрайман: сулахай алли йывăр кустăрма айне лекнĕ, çурăм шăмми темиçе çĕртен аманнă...

Амăшĕ çирĕплетнĕ тăрăх – тăнсăр выртаканскере хула сыватмăшне ăсатнă, унта çур çул ытла сипленĕ. Ăста тухтăрсем каччă пурнăçне упраса хăварнă, анчах ура çине тăратма хевте çитерейме. Больницăран тухсан тата тепĕр икĕ уйăх Чĕмпĕрти пиччĕшĕ патĕнче чарăнса тăма тивнĕ – сывлăхне тухтăрсем тĕрĕсленĕ. Нушаллă тапхăрта шăллĕ Володя унран пĕр шит те уйрăлман – пиччĕшне пăхнă, çĕнĕлле пурăнма хăнăхтарнă...

«Чĕре тухса тарас пек тапать...»

Анатолий Пыркин – пĕрремĕш ушкăн инваличĕ хăй тĕллĕн çӳреймест, кӳме уншăн – алă та, ура та. Мĕнле пурăнать вăл паян, кăмăлтуйăмĕ еплерех? – çакна уçăмлатас тĕллевпе Шурут Нурăса çула тухрăмăр. Тĕл пулу пирки малтанхи кунах калаçса татăлнă пулин те пире Афган вăрçин паттăрĕ хăй мар, унăн 82 çулти амăшĕ кăна кĕтсе илчĕ. Пĕр вăхăт сывă пурнăç йĕрки тытса пынă Анатолие çав кун «шуйттан сĕчĕ» ирех урараан ӳкернĕ иккен. Асăннă сăлтавпа хăйĕнпе этем ĕретлĕ калаçма май килмерĕ. Район хаçатĕнчи ĕçтешсенчен ирĕксĕрех пулăшу ыйтма тиврĕ – «Каçал ен» редакторĕ Любовь Шуряшкина унăн кун-çулĕ пирки темиçе материал та пичетлесе кăларнă май вĕсемпе те паллашма тĕв турăмăр.

«...Малтанхипе танлаштарсан Анатолий самаях улшăннă... Урама тухма пуçлани, çынсемпе хутшăнни кăмăлне уçма пулăшнах. ЧР Сывлăх сыхлавĕпе социаллă аталану министерстви нумаях пулмасть ăна кӳмепе тивĕçтернĕ. Икĕ кустăрмаллă «тусĕпе» кăçалхи çу кунĕсенче Толя ял тавра темиçе те çаврăннă, пĕве хĕррине çитсе курнă. «Халĕ манăн килте, тăвата стена хушшинче, ларассăм килмест», – терĕ мана. Шел те хĕл кунĕсенче кӳмешĕн çул хупăнать çав. Афганецсен республикăри союзĕ те манмасть каччăна – компьютер парнеленĕ. Унпа юрă-кĕвĕ итлесе, вăйă выляса вăхăта ирттерме аван.

...Кĕрхи-хĕллехи вăрăм каçсене кĕскетме тĕрлĕ тĕслĕ кăтартакан телевизор пур. Йывăçран касса çӳлĕксем те тăвать хăй. Вĕсем çыпуçăллă пулса тухни арçын чăн-чăн хуçалăх çынни, лайăх мăшăр пулма пултарнине систереççĕ. Юлташĕсем килсех тăраççĕ. Вĕсем унран ютшăнманни, ял-йыш пăрахманни Тольăна вăй-хал парать, пурнăçшăн кĕрешме пулăшать», – çак йĕркесем Любовь Георгиевнăн «Çынсемпе калаçни пурăнма вăй парать» статйинчен илнĕскерсем.

Шанчăкпа пурăнакан амăшĕ.

Вăхăт иртнĕ, çулсем малалла шунă май туссем килсе çӳрени ырă витĕм кӳнинех курмарăмăр çав. Пыракансенчен пурне те юлташ теейменс: чылайăшĕн пĕр тĕллев – мухмăр чĕртмелле. Паллах, инвалид пенсийĕ шучĕпе. Ялти лавккасенче /вĕсем темиçе те – район, уйрăм çыннăн/ «фанфурик» йышши шĕвеке ирĕклĕнех сутаççĕ. Анатолий тухса çӳреймест, «тусĕсем» «шуйттан сĕтне» туянма тесен тĕнче хĕррине çитсе килме хатĕр.

Тĕп килте амăшĕпе пĕрле пурăнакан кĕçĕн ывăлĕ Володя Мускав тăрăхне ĕçлемешкĕн тăтăшах çӳренĕ май хуçалăха тытса тăрасси те, сусăра пăхасси те 82 çулти амăшĕ çине тиенет. Чăн та, Анатолие хурласси-тăвасси пулмарĕ унăн. Çапах та: «Чĕре тухса тарас пек тапать», – тенине çине-çинех илтме тиврĕ унран. Апла тăк ăна çăмăл мар. Ĕмĕрне хуçалăхра ĕçлесе ирттернĕ хĕрарăмăн пурнăçне пыл та çу тееймен. Инкек-синкекĕ унран хăпма пĕлмест. Анатолий сусăрланнă хыççăн тăнлавĕ кĕмĕлленчĕ, ун хыççăн икĕ ывăлĕ вăхăтсăр вилсен, упăшки чирлесе пурнăçран уйрăлсан сăн-питне тарăн йĕрсем сисĕнмеллех сухаларĕç. Ура çине тăрайман инвалида ĕçкĕç ретне илĕртни тĕпсĕр çырма хĕррине пырса тăратнипе танах пулнине амăшĕ чунпа туять, анчах инкеке сирмешкĕн, ывăлне çăлса хăвармашкăн ватă çын хăй тĕллĕн пултараймасть. Çакна пускил, ял-йыш курмасть-ши? Кун пек чухне тивĕçлĕ органсене пĕлтермеллине туймастьши?

Афганецсен республикăри союзĕ ăна компьютер парнеленине асăнтăмăр. Çакă, паллах, сăваплă, ку пĕрлĕхĕн районти уйрăмĕн ертӳçи тăтăшах килсе çӳрени – пархатарлă. Вĕсен тивĕçĕ хăйсен организацийĕнче тăракан çыннăн кун-çулне çăмăллатассипе çыхăннă. Çапах компьютер патнех таврăнар-ха: пит кирлех-ши вăл кăçал 46 çул тултарнă арçынна? «Пулă мар, вăлта тыттармалла», – текен каларăш пур. Урăхла каласан ăсталас-каскалас туртăмлă Анатолие инвалида юрăхлă специальноç илме май туса памалла. Кун пек чухне çав кăткăс техника та вырăнлă пулĕччĕ. Чун туртăмĕллĕ çын кăмăлпа çирĕпленет, пурнăç тĕллевне тупать. Пулă тыттарни вара янттине кĕтсе ларма хăнăхтарать.

Афган вăрçин вут-çулăмĕ витĕр тухнă салтак шăпипе сывлăх сыхлавçисен те интересленмелле. Тен, унăн сулахай аллине протезлама май пур? Иртнĕ ĕмĕрĕн 90-мĕш çулĕсенчи йывăрлăхра çапла тума май килмен тейĕпĕр. Хальхи условисенче афганецăн пурнăçне çăмăллатма пулассăн туйăнать. Кӳмине çĕнĕ йышшипе улăштарма та вăхăт çитнĕ. Унсăр пуçне кăмăл-туйăма çирĕплетмешкĕн ятарлă сиплевпе е психолог пулăшăвĕпе тивĕçтерсен ытлашши пулас çук.

Районти социаллă тытăм хастарĕсене Анатолий Пыркинăн малашнехи кун-çулĕ шухăшлаттармалла пек. «Аннесем пур чухне эпир – яланах ачасем», – тетпĕр-ха, çапах вĕсем те ĕмĕр-ĕмĕр вăй питти пулаймĕç, вăхăт çитсен халсăрланĕç, хăйсем хӳтлĕх кĕтĕç. Ун чухне сусăр афганецăн камăн куçĕнчен пăхма тивĕ?

■ **Валентина СМИРНОВА.**

Комсомольски районĕ.

Сергей ЖУРАВЛЕВ сăн ӳкерчĕкĕсем

ÇĔНĔЛĔХ

Пенси валли пухăнакан укçа: паян тата ыран

2015 çулта обязательнăй пенси страхованийĕ валли пухăнакан взноссене пĕтĕмпех страховани пенсине йĕркелемешкĕн яма палăртаççĕ. Çав укçа-тенкĕ шăпи çинчен паянхи кăларăмра РФ Пенси фончĕн республикăри уйрăмĕн ертӳçи Роза КОНДРАТЬЕВА ăнлантарса парать.

– Роза Алексеевна, пенси валли пухăнакан укçа шăпипе çыхăннă ыйту кама ытларах пырса тивет?

– Пĕрремĕшĕнчен, ĕçлекен граждансене – 1967 çулта тата каярах çуралнисене – вĕсен страховани тата пухăнса пыракан пайсем йĕркеленеççĕ.

Иккĕмĕшĕнчен, ку енĕпе патшалăхăн шутланман пенси фончĕсен тата управляющи компанисен кăсăкланăвĕ пысăк – пухăнса пыракан пай валли хывнă нухрата вĕсем инвестицилеççĕ, урăхла каласан граждансем çак тĕллевпе куçарнă взноссене ӳстерессишĕн яваплă.

– Кăçал çав укçана патшалăхăн шутланман фондсене тата управляющи компанисене памарĕç вĕт...

– Çапла. Ĕçпе тивĕçтерекенсем хăйсем патĕнче тăрăшакансен пулас пенсийĕ валли хывнă взноссене 2014 çулта пĕтĕмпех вĕсен страховани пайне ӳстерме ячĕç е çак тĕллевпе тӳленĕ взноса граждансен Раççей Пенси фондĕнчи счечĕсене куçарчĕç. Вăхăт çитсен страховани пенсине çав суммăна шута илсе палăртаççĕ. Хальлĕхе взноссем паянхи пенсисене тӳлеме каяççĕ. Раççейре пенсипе тивĕçтерес тытăмра тĕп никĕс пулса тăракан пĕр шухăшлăх тĕллевĕ çапла майпа пурнăçа кĕрет.

– Апла тăк асăннă йĕрке 2015 çулта та сыхланса юлать?

– Çапла. Пухăнса пыраканни валли 2015 çулта пуçтарăнакан нухрата пулас пенсионерсен страховани пенсине ӳстермешкĕн хывма палăртнă. Патшалăх асăннă пенсие çулленех инфляци шайĕнчен пĕчĕк мар виçепе ӳстерет. Хальхи вăхăтра унăн вăтам сумми пирĕн республикăра 10400 тенкĕпе танлашать.

Пухăнса пыракан пенсие патшалăх индексацилемест, унăн хушăмĕ фондсен тата управляющи компанисен инвестици кăтартăвĕсемпе çыхăннă. 2008 çулхи евĕр çухатусем те сисчĕвлентереççĕ паллах. Кун пек чухне ĕçпе тивĕçтерекен хăй патĕнче вăй хураканшăн тӳленĕ суммăна кăна шантараççĕ.

Çапла вара страховани пенсийĕ пухăнса пыраканнинчен хăвăртрах ӳсет. Пулас пенсионерсен капиталĕпе те çаплах пулса тухать. Пухăнакан укçана инвестициленинчен илнĕ вăтам тупăшпа танлаштарсан страховани пенсийĕ юлашки çулсенче икĕ хут пысăкланчĕ.

– Çак тĕллевпе 2014 çулччен куçарнă взноссен шăпи мĕнлерех?

– Граждансен малтан пухăннă укçи пĕтĕмпех сыхланса юлать, хăйсем суйласа илнĕ патшалăхăн шутланман фондсемпе управляющи компанисем ăна инвестицилеççĕ тата çапла майпа илнĕ тупăша пенси палăртнă чухне тĕпе хураççĕ.

– Çамрăксене тата хĕрĕх çулалла çывхаракан ăрăва 2016 çулччен суйлама сĕнеççĕ: е взноса пухăнса пыракан пенсие йĕркелеме хывмалла, е пĕтĕмпе страховани валли куçармалла...

– Страховани пенсийĕшĕн патшалăх яваплă, пухăнса пыраканнишĕн – уйрăм компани. Иккĕмĕшне йĕркелени тата укçана финанс рынокне хывни теветкеллĕ пулнине яланах асра тытмалла. Çавна май пулас пенси тата ватлăх кунĕсем пирки тĕплĕн шухăшласа татăклă йышăнăва кашни çыннăн хăйĕн тумалла.

ЫЙТУ-ХУРАВ

Сусăрлăх тапхăрĕ стажа кĕмест

Эпĕ – 53 çулта. Йывăр операци хыççăн инвалида тухмалли хутсене хатĕрлетĕп. Пĕтĕмĕшле стаж 32 çултан иртнине шута илсе мана ватлăхри ĕç пенсине маларах кăларма тата инвалидлăх вăхăтне çав стажа кĕртме пултараççĕ-и?

И.ИВАНОВА.

Сире ĕç пенсийĕ памалла тумашкăн иртерех, мĕншĕн тесен 55 çул тултарман. Федерацин 173-мĕш саккунĕн 19 статйипе килĕшӳллĕн инвалидлăх палăртас тăк ку енĕпе ĕç пенсине тивĕçмелли ирĕк пулать. Ăна памалла тумалли вăхăт – инвалидлăх ушкăнне çирĕплетнĕ дата /енчен те çак кунран тытăнса çулталăк иртиччен пенси памашкăн ыйтса çырсан/.

Инвалидлăх пенсийĕн виçи ватлăхрипе параканнинчен базăн çирĕплетнĕ пайĕ тĕлĕшпе уйрăлса тăрать, страховани пайĕ – кашнин хăйне май, мĕншĕн тесен вăл стажпа, шалупа тата страховани взносĕн суммипе çыхăннă.

Иккĕмĕш ушкăнри инвалид пенсийĕн база пайĕ ватлăхра тӳлекеннипе пĕрешкелех – 3910,34 тенкĕ, пĕрремĕш ушкăнрин – 7820,69, виççĕмĕшĕнчин – 1955,17 тенкĕ /федерацин 173-мĕш саккунĕн 15 статйи/.

2002 çулхи кăрлач уйăхĕн 1-мĕшĕнчен пенси виçине страховани взносĕсен суммине кĕртеççĕ. Çавăн пекех пĕтĕмĕшле стажра вăхăтлăх ĕçлемен тапхăра шута илеççĕ, инвалидлăхра пулнă вăхăта вара – çук /çӳлерех асăннă саккунăн 11 статйи/.

Апат вăхăчĕ

Эрнере ултă кун 7-шер сехет ĕçлетĕп. Малтан кăнтăр апатланăвĕн вăхăчĕ пурччĕ, халĕ пăрахăçларĕç. Çакă тĕрĕс-и?

О.СЕРГЕЕВ.

Кăнтăр апатланăвĕн вăхăчĕ пулмаллах, çакна валли 30 минутран пуçласа 2 сехет таран уйăраççĕ. Ăна коллективри ĕç йĕркин правилисемпе çирĕплетеççĕ /РФ Ĕçлев кодексĕн 108 статйи/.

Кăнтăр апачĕн вăхăтне пăрахăçлани саккунпа килĕшсе тăмасть, унсăр пуçне сире апатланусăр хăварнипе пĕрлех эрнере 2 сехет ытларах ĕçлеттереççĕ. Тĕрĕссипе ĕç вăхăчĕ çак тапхăрта 40 сехетрен иртмелле мар /РФ Ĕçлев кодексĕн 91 статйи/.

Ертӳçĕн асăннă йĕркене пăхăнса график йĕркелемелле. Енчен те нумайрах ĕçлеттерме тивет тĕк – нормăран ытлашши вăй хуни шутне кĕртсе тӳлеве пысăклатмалла.

Анчах та çапла тумашкăн сирĕнтен ирĕк илмелле. Паллах, çырса. Эсир хирĕçлеме те пултаратăр.

Саккунпа килĕшсе тăмасть

2010 çулта упăшка хăйĕн ĕçтешĕнчен гараж туянчĕ. Ун чухне вăл çĕр лаптăкĕ тĕлĕшпе аренда килĕшĕвĕ туман. Халĕ вара ăна сутма шухăшлать, анчах регистраци палати асăннă килĕшӳ пулманнипе сăлтавласа документсене йышăнмасть. Вырăнти хăй тытăмлăх пуçлăхĕ çав килĕшĕве тăвата çул каяллахи датăпа çирĕплетме тата аренда тӳлевне 2010 çулхи ака уйăхĕнчен тытăнса паянхи кунччен тӳлеме сĕнни саккунпа килĕшсе тăрать-и?

И.ГАВРИЛОВА.

Администраци пуçлăхĕн сĕнĕвĕ саккунлă мар, çĕр лаптăкĕн аренда килĕшĕвне иртнĕ вăхăтпа тума юрамасть. Енчен те ăна малтанах йĕркеленĕ тата кадастр учетне тăратнă пулсан харпăрлăха туянас е арендăна илес пирки заявлени памалла. Унпа пĕрле çак документсем пулмалла:

- гараж тĕлĕшпе харпăрлăх прави пуррине Росреестр çирĕплетни;
- хăвăр паспортăн копийĕ;
- çĕр лаптăкĕн кадастр паспорчĕ.

Упăшкăрпа вырăнти администраци аренда килĕшĕвĕ тума килĕшмесен суда тавăç тăратма пултарать. Унта, паллах, гараж йышăнакан лаптăк тĕлĕшпе хăй тытăмлăх пуçлăхне аренда е суту-илӳ килĕшĕвĕ тутарма ыйтмалла /РФ Çĕр кодексĕн 36 статйи/.

АСĂНМАЛĂХ

Парне – чун туртăмне кура...

Хамăра çывăх та юратнă çынсене çуралнă е ытти паллă кун ячĕпе парнепе чысласси йăлана кĕнĕ ĕнтĕ. Эпĕ виççĕмĕш класра вĕреннĕ вăхăтра аннен Шупашкарта пурăнакан аппăшĕ менелникпе тĕслĕ кăранташ пуххипе савăнтарнăччĕ. Асамат кĕперĕн тĕсĕсен хисепне кура шăп çавăн чухлĕччĕ вĕсем курупкăра. Ку парне манăн пуласлăха ырă витĕм кӳнĕ темелле: пионерсен пухăвĕнче стена хаçачĕ кăларакансене суйланă май сăрă кăранташĕсем пуррине кура мана яваплисен йышне кĕртрĕç. Почерк илемлĕччĕ те – текстсене çырма шанчĕç. Хачăк пуçламăш шкулĕ хыççăн Ишлейрине куçсан хамăр ял ачисем сĕннипе каллех редколлегие лекрĕм.

Çил-тăманлă, йĕпе-сапаллă çанталăкра аннен ашшĕ-амăшĕ патне çĕр каçма юлаттăм. Кукаçи, Афанасий Гаврилович Дворников, виçĕ вăрçă вут-çулăмĕ витĕр тухнăскер, парти райкомĕн штатĕнче конюх шутланатчĕ. Эпĕ ас тăвасса, 1957-1960 çулсенче чиновниксене пĕр хуçалăхран теприне хальхи пек çăмăл автомашинăпа мар, тăрантаспа е хӳтлĕхлĕ çунапа илсе çӳренĕ. Çак тивĕçе те кукаçи пурнăçланă, çавна май шалусăр пуçне уншăн та пысăках мар тӳлеве тивĕçнĕ. Çавăнпа мана кино курма е пĕр-пĕр япала туянса памашкăн енчĕкĕнче кирек хăçан та нухрат тупăнатчĕ. Пиллĕкмĕш класра йĕлтĕр парнелерĕ, улттăмĕшĕнче кукамай: «Ачи япăх вĕренмест, аслă мăнука парнепе савăнтармаллах», – тенине шута илсе çитĕннисем валли кăларнă велосипед туянса пачĕ. «Тимĕр урхамахпа» вăтам шкул пĕтертĕм, райхаçата вырнаççан ялтан яла çӳресе статьясем хатĕрлерĕм, кукаçи парнеленĕ «Смена-8» фотоаппаратпа вун-вун сăн ӳкерчĕк турăм.

Унччен маларах, вун пĕрмĕш класра вĕреннĕ чухне, чăвашла ирĕклĕ темăпа сочинени çырса конкурсра мала тухнăшăн шкул директорĕ Г.Павлов шахмат парнелерĕ, «Корреспондентра ĕçлес пулсан командировкăна çӳренĕ вăхăтра выляма кирлĕ», – терĕ. Шел, пушă самант пулмарĕ, шахмат вăййине вĕренеймерĕм.

Хаçат редакцийĕсенче ĕçленĕ хушăра çичĕ-сакăр фотоаппарат улăштартăм, хăй вăхăтĕнче хаклă шутланнă «Зенита» тимсĕрлĕхпе çухатрăм. ЧР ШĔМне ертсе пынă В.Антонов парнеленине вара паян кун та упратăп, килти фотолабораторире тытатăп.

Çак аса илĕве Шупашкар район хаçачĕн «Тăван ен» тесе çырнă ручкипе шăрçаларăм – ăна мана унăн редакторĕ асăнмалăх парнеленĕччĕ.

■ **Александр МОКИН.**

Шупашкар хули

Кăларăма Валентина СМИРНОВА хатĕрленĕ.

Шупашкар 2014

Канмалли кун – спорт лапамне

Армспорт турнирĕнче Пенза облаçĕн атлечĕсем çĕнтерчĕç

Иккĕленмелли çук: юпа уйăхĕн 9-11-мĕшĕсенче Чăваш Енре иртнĕ "Раççей – спорт çĕр-шывĕ" спорт форумĕ республикăри физкультурăпа спорт аталанăвĕнче вышкайсăр тарăн йĕр хăварчĕ. Вăл спортсменсен ăсталăхне малашне палăрмалларах ÿстерме пулăшнипе пĕрлех массăлăха тата çÿллĕрех шая çĕклеме, çапла майпа нумай çынна сывă пурнăç йĕркине кулленех тытса пыма хавхалантарчĕ. Çакна канмалли кунсенче кашни хулапа ялти стадионсемпе спорт площадкисене, культурăпа кану паркĕсене, физкультурăпа сывлăх комплексĕсене тĕрлĕ ÿсĕмри çынсем тухни те çирĕплетрĕ.

Пĕтĕм тĕнчери форум программинче палăртнă Сывлăхпа спорт кунĕнче Кÿкеç поселокĕнче армспорт енĕпе республикăри уçă турнир, "Шупашкар: 500 çул" паркра велосипедистсен йăлана кĕнĕ кĕрхи ăмăртăвĕсем иртрĕç.

Армспорт енĕпе Атăл тăрăхĕнчи паллă атлет тата ăста специалист, Чăваш Республикин физкультурăпа спортăн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ И.В.Смоленцев пĕлтернĕ тăрăх – "Улăп" физкультурăпа спорт комплексĕнче вун икĕ командăри 143 атлет вăй виçнĕ. Хĕрсен ушкăнĕнче чемпионка ятне Чăваш патшалăх университечĕн студентки, пулас журналист, Пĕтĕм тĕнчери турнирсен кĕмĕл тата бронза призерĕ Олеся Игнатьева çĕнсе илнĕ. Финалти тупăшура 21 çулти пике Комсомольски районĕнчи спорт мастерне Марина Бахтеровăна парăнтарнă.

Арçынсен хушшинче вара хăнасем вăйлăрах пулнă. Чемпионăн чи сумлă парнине Пенза облаçĕнчи пăхаттир Владимир Грушин çĕнсе илнĕ. Хăйсен виçисенче пĕрремĕш вырăнсене çавăн пекех абсолютлă чемпионăн юлташĕсем, Алексей Рыгаловпа Сеник Погосян, Мари республикинчи Роман Романов, Вăрмар районĕнчи Владимир Мясников, И.Н.Ульянов ячĕллĕ ЧПУ студенчĕсем Георгий Петров, Алексей Семенов тата Дмитрий Филиппов йышăннă.

Вун сакăр çултан кĕçĕнрех атлетсен ушкăнĕсенче 1-3-мĕш вырăнсене Шупашкар, Елчĕк тата Патăрьел районĕсен командисем йышăннă.

Канаш районĕнчи Çĕнĕ Мами ялĕнче çуралса ÿснĕ велосипед спорчĕ тата маунтинбайк енĕпе Раççей спорт мастерĕ Ксения Кириллова 2011 çулта Китайра иртнĕ студентсен Пĕтĕм тĕнчери XXVI Универсиадинче ылтăн медале тивĕçнĕ пĕртен-пĕр чăваш пики. 24 çулти хăюллă та вăйлă спортсменка кăçал Раççей чемпионатĕнче те лайăх ăмăртрĕ. Кăçал Ксения И.Я.Яковлев ячĕллĕ Чăваш патшалăх педагогика университетне пĕтерчĕ те тепĕр уйăхранах В.Н.Ярды ячĕллĕ Олимп резервĕсен ятарлă спорт шкулĕнче ĕçлеме пуçларĕ. Иртнĕ шăмат кун тĕнчипе паллă велосипедистка тата çамрăк тренер маунтинбайк енĕпе иртнĕ республикăри ăмăртусенче тĕп секретарĕн тивĕçĕсене пурнăçларĕ.

– Велосипед спорчĕ Чăваш Енре çур ĕмĕр каяллах лайăх аталанма пуçланă. Ĕлĕкрех республикăри тата Пĕтĕм Раççейри ăмăртусенче Патăрьел, Çĕмĕрле, Вăрнар, Çĕрпÿ, Сĕнтĕрвăрри, Комсомольски районĕсен велосипедисчĕсем ытларах палăрнă. Шел те, хальхи йăлана кĕнĕ кĕрхи ăмăртусене темшĕн çак районсен спортсменĕсем хутшăнмарĕç. Тĕрлĕ ушкăнра форум вĕçленнĕ кун иртнерне культурăпа кану паркĕн йывăр дистанцийĕсенче пуринчен те ытларах Шупашкарти Олимп резервĕсен училищинче, Ярды олимпиец ячĕллĕ ятарлă спорт шкулĕнче вĕренекенсем Çĕнĕ Шупашкар, Вăрмар тата Муркаш районĕсен велокросс-сменĕсем ытларах палăрчĕç, – терĕ ăмăртусем вĕçленсен Ксения Николаевна.

■ **Петр СИДОРОВ.**

Олеся ИГНАТЬЕВА сăн ÿкерчĕкĕ

ТĂВАН ТАВРАЛĂХ

Ачалăх сасси йыхравларĕ

Ачалăхăм Красноармейски районĕнчи Аслă Чуллă ялĕнче иртрĕ. Шкул сукмакне такăрлатма пуçланăранпа аллă çул çитрĕ. Тус-юлташпа вăтам шкултан вĕренсе тухнăранпа кăçал – хĕрĕх çул. Вăхăт сисĕнмесĕр шунăçемĕн ачалăх сасси час-часах йыхравлать.

Иртнĕ отпускра тăван ялта темиçе те пултăм. Пĕчĕк чух илĕртнĕ вырăнсене çитсе куртăм. Ял варринчи Йÿç çырминчен пăхса çаврăнтăм. Кунта хĕл кунĕсенче йĕлтĕрпе ярăннă. Хам хыççăн йĕр хăвармасăр пĕр кун та ирттермен. Эх, савăнаттăмăр çуна-йĕлтĕрпе ярăнса! Вĕсем хальхи пек чаплă пулман. Атте пĕррехинче мунчара çÿхе те ансăр хăмасене вĕри шыва чиксе кăларчĕ те пуçĕсене аврĕ, шăллăмпа иксĕмĕре йĕлтĕр туса пачĕ. Уроксем хыççăн çырма сĕвеккĕнчен ярăнма 30-40 ачаран сахал тухман. Хĕлле йĕлтĕр йĕрĕ те курăнмасть. Пирĕн урамра 3-4 ача çеç иккен. Вĕсем те телевизор-компьютер çумне çыпçăннă.

Ушкăнланса Васçли пĕвинче /вăл çырма çумĕнчи пÿртре пурăначчĕ/ хоккейла вылятăмăр. Таврана кас сĕмĕ çапнине те сисместĕмĕр. Халĕ пăр çинчи юра шăлса тасатакан та çук.

Инçех те мар тепĕр çырма – Чул пуç. Хăй вăхăтĕнче кунта чул кăларнăран çак ята панă. Вăрăма тăсăлать вăл. Унта сип-симĕс курăк ешеретчĕ. Сивĕ те тăрă шывлă çăл куç пурччĕ. Кÿршĕ ачисемпе ĕне çитереттĕмĕр, выляттăмăр. Савăкчĕ. Паян ĕне усракан йышлă мар. Ял ватăлать. Анне те темиçе çул ĕне тытмасть. Вăйĕ хавшанă. «Вылăх усрас мар», – терĕ. Килте кушак çеç. Малтан ĕне усранисем качака тытаççĕ. «Ăна апат нумай кирлĕ мар», – теççĕ.

Ял айлăмĕнче – тарăн Сĕвек ту çырми. Тăван «Прогресс» колхоз юнашар пысăк сад чĕртнĕччĕ. Ăна тирпейлесех тăнă. Халĕ çук вăл. Çывăхрах хăяр-помидор, улма-çырла çитĕнтернĕ. Ăна ял-йыша валеçнĕ.

Эпĕ Мăн Çавал улăхне купăста шăварма, утă пуçтарма сахал мар çÿренĕ. Иртнĕ çулла унта ĕçлекенсене асăрхамарăм. Çĕр ĕçне ытларах техника пулăшнипе тăваççĕ. Ку аван ĕнтĕ.

Ял çумĕнчи вăрмана çитрĕм. Мăн хăртнă усланкăра пултăм. Ăна усăх теме йывăр. Хурăн, чăрăш самай çĕкленнĕ. Кăмпа нумай. «Кăçал майăр ăнса пулчĕ», – теççĕ. Манпа пĕр çултисем ялта сахал. Çĕр-шывăн тĕрлĕ кĕтесне саланнă. Ытларахăшĕ Шупашкарта тĕпленчĕ. Пĕрле вĕреннĕ хĕрсем – тивĕçлĕ канура. Арçынсем те 60 çула çывхараççĕ.

Аслă ăру çыннисемпе калаçрăм. Вĕсене Аслă Чуллă пуласлăхĕ канăçсăрлантарать. «Ялта çамрăксене ĕçпе тивĕçтересчĕ», – теççĕ шур сухалсем.

Кăçал Маркел тата Парк урамĕсенче пурăнакансем пысăк уяв кĕрлеттерчĕç. Вĕсемшĕн хĕпĕртерĕм, вĕсемпе пĕрле савăнтăм. Паллă çынсем йышлăн тухнă ку урамсенчен. Пĕрремĕшне строительсен ятлă-сумлă бригадирне Маркел Антонова сума суса панă. «Ĕçре палăрнăшăн» медале тивĕçнĕччĕ вăл. Атте унăн бригадинче ĕçленĕ. Парк урамĕнче çуралнă Афанасий Павлов, çирĕм çулти çамрăк лейтенант, Витебск хули çывăхĕнче нимĕç фашисчĕсемпе çапăçса пуç хунă. Взвод командирĕ «Паттăрлăхшăн» медаль, Хĕрлĕ Çăлтăр орденне тивĕçнĕ. Награда 47 çул иртсен тин тăван килне çитнĕ. Афанасий çара кайиччен сăвăсем те çырнă.

Уявра ачасем те чылайччĕ. Икĕ урамри 28 килте 54 çын пурăнать. Парк урамĕнчи Иринăпа Валерий Васильевсен ывăлĕ – Радимир – икĕ уйăхра çеç-ха. Вĕсен 5 ача ÿсет. Васильевсене пăхса ялта тымар ярас текен çамрăксем пур. Апла пулсан тăван ял пурăнать-ха. Пурăн, Аслă Чуллă, пурăн! Малашлăху пур! Отпуск иртсен çак шухăшпа юратнă ĕçе кÿлĕнтĕм.

■ **Виктор ДАНИЛОВ**

СУД ЗАЛĔНЧЕН

Вăрман тăрри тикĕс-и?

Республикăн Аслă сучĕ Чăваш Енĕн Çут çанталăк ресурсĕсен министерствин «Чăваш вăрман хуçалăхĕ» патшалăх унитари предприятийĕн судпа айăпланнă ертÿçисем тата вĕсемпе явăçнă фирма директорĕ тĕлĕшпе преступлени квалификацине тата яваплăх мерисене улăштармасăр хăварнă.

Шупашкарти Ленин районĕн сучĕ кăçалхи утă уйăхĕнче «Чăваш вăрман хуçалăхĕ» ПУП директорĕ пулнă Сергей Дейнекин тата тĕп бухгалтерта ĕçленĕ Валентина Николаева, çавăн пекех «Прогресс» инвестици компанийĕ» ООО директорĕ Александр Таланов тĕлĕшпе приговор палăртнăччĕ. Аслă суд çав приговора çаплипех хăварнă. Дейнекинпа Николаевăна укçа-тенке тăкакласа пĕтернĕшĕн, суя документсем хатĕрленĕшĕн айăпланă. Экс-директор айăплавĕнче тепĕр статья та пур – саккуна пăсса вăрман касни. Таланов вара асăннă юлашки статьяпа пĕрле 187-мĕшпе те /кредит е тÿлев карточкисене е ытти тÿлев документĕсене хатĕрлени/ явап тытать.

Суд çирĕплетнĕ тăрăх – 2009-2010 çулсенче патшалăх предприятийĕн директорĕпе тĕп бухгалтерĕ инвестици компанийĕн директорĕпе каварлашса ĕçсем пурнăçламалли субподрядăн суя килĕшĕвĕсене, пурнăçланă ĕçсен акчĕсене хатĕрленĕ – 44 млн ытла тенкĕлĕх. Укçана хăйсен кĕсйине чикнĕ.

Унсăр пуçне Дейнекинпа Николаева Çут çанталăк ресурсĕсен министерствипе подряд ĕçĕсем пурнăçлама тунă патшалăх контракчĕ çине таянса 2010 çулхи çу уйăхĕнче предпринимательпе вăрман касмалли суту-илÿ килĕшĕвне ала пуснă. Лесничествăн Шăмăршă участокĕнче йывăç каснă, çав лаптăк вара асăннă патшалăх контрактне кĕмен. Çапла майпа саккуна пăсса вăрман каснă май лесничествăна 22 млн ытла тенкĕлĕх сиен кÿнĕ.

Таланов куçарса панă тÿлевсене укçана çаврăнă. 2010 çулхи утă-юпа уйăхĕсенче вăл кредит учрежденийĕсене урăх çынсен тÿлев шучĕсем çине укça куçарма 125 тÿлев поручение хатĕрлесе тăратнă. Документсенче тÿлев тĕллевĕ çинчен суя кăтартусем çырнă.

ЧР прокуратурин пресс-службин пĕлтернĕ тăрăх – суд Дейнекина 7 çуллăха ирĕклĕхсĕр хăварма, 950 пин тенкĕлĕх штрафлама йышăннă. Николаевăн – 5 çул, 990 пин тенкĕлĕх штраф. Айăплав вăхăтне вĕсем пĕтĕмĕшле режимлă колонире ирттерĕç. Таланова 4 çуллăха условнăй майпа ирĕклĕхсĕр хăварнă, штраф виçи – 500 пин тенкĕ.

■ **Н.ДМИТРИЕВ**

Налук калăпăшĕ ÿсĕмлĕ

Федерацин налук службин республикăри управленийĕнчен пĕлтернĕ тăрăх – кăçалхи тăхăр уйăхра мĕн пур шайри бюджетсене налук органĕсем администрацилекен тÿлевсене 25,9 млрд тенкĕ пухнă. Иртнĕ çулхи çак тапхăртипе танлаштарсан – 105,1%.

Çак виçен тĕп пайĕ – хушма хакран /31,1%/, уйрăм çынсен тупăшĕнчен /28,9%/, усламран /15,8%/, пурлăхран /11,5%/ илекен налуксем. Акцизсен тÿпи – 5,7%.

Федераци бюджетне 8,8 млрд тенкĕ хывнă – иртнĕ çулхин 108,8% чухлĕ. Территори бюджетне 17 млрд тенкĕ ытларах кĕнĕ – пĕлтĕрхи кăрлач-авăн уйăхĕсенчи виçерен 3,3% нумайрах. Çав шутра 13,5 млрд тенки /ÿсĕм 7,7%/ республика бюджетне пуянлатнă.

К.НИКОЛАЕВ.

РЕКЛАМА ПĔЛТЕРӲ
Факс: /8352/ 28-83-70
E-mail: hypar2008@rambler.ru
Адрес: 428019, Шупашкар хули, И.Яковлев проспекчĕ, 13-мĕш çурт, 316-мĕш пÿлĕм
Тел.: /8352/ 28-83-70, /8352/ 56-20-07

Администрация Кировского сельского поселения
Ибресинского района сообщает

На основании Земельного кодекса РФ, Постановления Правительства РФ от 11 ноября 2002 г. №808 "Об организации и проведении торгов по продаже находящихся в государственной или муниципальной собственности земельных участков или права на заключение договоров аренды таких земельных участков", постановления администрации Кировского сельского поселения Ибресинского района от 09.10.2014 г. № 49 "Об утверждении перечня земельных участков, расположенных на территории Кировского сельского поселения Ибресинского района, выставляемых на торги (аукцион)", который состоится 19.11.2014 года в 14 часов 00 минут в кабинете главы Кировского сельского поселения Ибресинского района по адресу: Чувашская Республика, Ибресинский район, п. Бугуян, ул. Кирова д. №8.

Способ продажи - аукцион, открытый по форме подачи предложения по цене и размера годовой арендной платы.

Организатором торгов выступает администрация Кировского сельского поселения Ибресинского района.

На аукцион выставлены следующие земельные участки:

Лот №1. Земельный участок с кадастровым номером 21:10:020201:606 площадью 1159400 кв.м., расположенный по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, р-н Ибресинский, с/пос. Кировское.

Вид права: аренда, сроком на 10 (десять) лет.

Целевое назначение: для ведения сельскохозяйственного производства.

Категория земель: земли сельскохозяйственного назначения.

Обременения отсутствуют.

Начальный размер годовой арендной платы земельного участка: 45200 (Сорок пять тысяч двести) рублей.

Сумма задатка: 9040 (Девять тысяч сорок) рублей.

Задаток установлен в размере 20% от начальной цены земельного участка.

Шаг аукциона: 2260 (Две тысячи двести шестьдесят) рублей.

Лот №2. Земельный участок с кадастровым номером 21:10:020201:609 площадью 673200 кв.м., расположенный по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, р-н Ибресинский, с/пос. Кировское.

Вид права: аренда, сроком на 10 (десять) лет.

Целевое назначение: для ведения сельскохозяйственного производства.

Категория земель: земли сельскохозяйственного назначения.

Обременения:

1. Земельный участок частично входит в Зону: "Зона с особыми условиями использования территории (охранная зона объекта производственно-технологического комплекса - воздушной линии электропередачи высокого напряжения ВЛ - 10 кВ "Кирова" от ПС "Ибреси" 110/10 кВ)", 21.10.2.45, сведения о которой внесены в государственный кадастр недвижимости на основании КАРТА (ПЛАН) xml-файл от 29.05.2013 №21/401/14-1492, Постановление "О порядке установления охранных зон объектов электросетевого хозяйства и особых условий использования земельных участков, расположенных в границах таких зон" от 24.02.2009 № 160. В государственном кадастре недвижимости отсутствуют сведения о частях земельного участка, входящих в Зону: "Зона с особыми условиями использования территории (охранная зона объекта производственно-технологического комплекса - воздушной линии электропередачи высокого напряжения ВЛ - 10 кВ "Кирова" от ПС "Ибреси" 110/10 кВ)", 21.10.2.45, сведения о которой внесены в государственный кадастр недвижимости на основании КАРТА (ПЛАН) xml-файл от 29.05.2013 №21/401/14-1492, Постановление "О порядке установления охранных зон объектов электросетевого хозяйства и особых условий использования земельных участков, расположенных в границах таких зон" от 24.02.2009 № 160.

Начальный размер годовой арендной платы земельного участка: 26250 (Двадцать шесть тысяч двести пятьдесят) рублей.

Сумма задатка: 5250 (Пять тысяч двести пятьдесят) рублей.

Задаток установлен в размере 20% от начальной цены земельного участка.

Шаг аукциона: 1312 (Одна тысяча триста двенадцать) рублей 50 копеек.

Лот №3. Земельный участок с кадастровым номером 21:10:010101:1119 площадью 261800 кв.м., расположенный по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, р-н Ибресинский, с/пос. Кировское.

Вид права: аренда, сроком на 10 (десять) лет.

Целевое назначение: для ведения сельскохозяйственного производства.

Категория земель: земли сельскохозяйственного назначения.

Обременения отсутствуют.

Начальный размер годовой арендной платы земельного участка: 10210 (Десять тысяч двести десять) рублей.

Сумма задатка: 2042 (Две тысячи сорок два) рубля.

Задаток установлен в размере 20% от начальной цены земельного участка.

Шаг аукциона: 510 (Пятьсот десять) рублей 50 копеек.

Лот №4. Земельный участок с кадастровым номером 21:10:010101:1118 площадью 18700 кв.м., расположенный по адресу: Чувашская Республика-Чувашия, р-н Ибресинский, с/пос. Кировское.

Вид права: собственность.

Целевое назначение: для ведения сельскохозяйственного производства.

Категория земель: земли сельскохозяйственного назначения.

Обременения отсутствуют.

Начальная цена земельного участка: 55730 (Пятьдесят пять тысяч семьсот тридцать) рублей.

Сумма задатка: 11146 (Одиннадцать тысяч сто сорок шесть) рублей.

Задаток установлен в размере 20% от начальной цены земельного участка.

Шаг аукциона: 2786 (Две тысячи семьсот восемьдесят шесть) рублей 50 копеек.

Для участия в аукционе претенденты должны представить в срок по 13.11.2014 года следующие документы по описи:

- заявку на участие в аукционе, по установленной форме с указанием реквизитов счета для возврата задатка;
- квитанцию об уплате задатка - для физических лиц или платежный документ (с отметкой банка плательщика об исполнении) - для юридических лиц (оригинал);
- копию документа удостоверяющего личность (паспорт) - для физических лиц;

В случае, если от имени заявителя действует его представитель по доверенности, к заявке должна быть приложена доверенность на осуществление действий от имени заявителя, оформленная в установленном порядке, или нотариально заверенная копия такой доверенности. В случае, если доверенность на осуществление действий от имени заявителя подписана лицом, уполномоченным руководителем юридического лица, заявка должна содержать также документ, подтверждающий полномочия этого лица.

Юридические лица дополнительно прилагают к заявке:

- нотариально заверенные копии учредительных документов и свидетельства о государственной регистрации юридического лица;
- копию документа, подтверждающего полномочия лица на осуществление действий от имени заявителя - юридического лица (копию решения о назначении или избрании, либо приказа о назначении физического лица на должность, в соответствии с которым такое физическое лицо обладает правом действовать от имени заявителя без доверенности, или выписку из такого документа (копия должна быть заверена организацией);
- копию решения об одобрении или о совершении крупной сделки в случае, если требование о необходимости наличия такого решения для совершения крупной сделки установлено законодательством РФ, учредительными документами заявителя и если для заявителя заключение договора купли-продажи/аренды или внесение задатка являются крупной сделкой, или выписки такого решения (копия должна быть заверена организацией).

Документы, содержащие неоговоренные помарки, подчистки, исправления и т.п. аукционной комиссией не рассматриваются. Одно лицо имеет право подать только одну заявку. Заявка, поступившая по истечении срока ее приема, подлежит возврату претенденту.

Организатор торгов имеет право отказаться от проведения аукциона не позднее, чем за 15 (пятнадцать) дней до даты его проведения, а также принять решение о внесении изменений в извещение и (или) документацию об аукционе не позднее, чем за 5 (пять) дней до даты окончания подачи заявок.

Дата начала приема заявок с **15.10.2014** года. Прием заявок на участие в аукционе осуществляется в рабочие дни с 8 часов 00 минут до 17 часов 00 минут по адресу: Чувашская Республика, Ибресинский район, пос. Бугуян, ул. Кирова, дом № 08 (кабинет главы Кировского сельского поселения), телефон для справок: 8(83538) 2-77-22.

Определение участников торгов состоится **14.11.2014** года в администрации Кировского сельского поселения Ибресинского района (кабинет Главы Кировского сельского поселения Ибресинского района) в 10 часов 00 минут.

Исполнение обязанности по внесению суммы задатка третьими лицами не допускается.

Задаток перечисляется на счет: УФК по Чувашской Республике (администрация Кировского сельского поселения Ибресинского района Чувашской Республики), отделение - НБ Чувашской Республики г. Чебоксары № счета получателя платежа 40302810597063000112, КПП 210501001, ОКТМО 97613430, ИНН 2105004158, БИК 049706001, лицевой счет 05153001060. Возврат задатка участникам, не выигравшим аукцион или не допущенным к участию в аукционе, осуществляется в течение 3 (трех) банковских дней со дня подписания протокола о признании претендентов участниками аукциона или протокола об итогах аукциона. Задаток, внесенный победителем, засчитывается в оплату стоимости приобретаемого в собственность/аренду земельного участка.

Победителем аукциона признается участник, предложивший наиболее высокую цену за соответствующий земельный участок. Договор подлежит заключению в срок не позднее 5 (пяти) дней со дня подписания протокола об итогах аукциона. Если победитель аукциона отказался или уклонился от подписания протокола об итогах аукциона, подписания договора купли-продажи или аренды, внесенный победителем аукциона задаток ему не возвращается, а организатор торгов принимает решение об отказе в заключение договора купли-продажи или аренды с указанным лицом.

Настоящее извещение и аукционная документация размещены на официальном сайте Кировского сельского поселения Ибресинского района в сети "Интернет" http://gov.cap.ru/Default.aspx?gov_id=335).

Прием заявок, оформление документов для участия на торгах, ознакомление с формой заявки, проектом договора купли-продажи или аренды земельного участка, осмотр земельных участков на местности (с предварительным согласованием с претендентами) осуществляются в рабочие дни с **15.10.2014** года по **13.11.2014** года в кабинете главы администрации Кировского сельского поселения Ибресинского района Чувашской Республики по адресу: Чувашская Республика, Ибресинский район, п. Бугуян, ул. Кирова, д. 8.

Администрация Батыревского района Чувашской Республики информирует заинтересованных лиц о приеме заявок от граждан и юридических лиц на предоставление земельных участков из земель сельскохозяйственного назначения для сельскохозяйственного производства в долгосрочную аренду сроком на 49 лет:

- с кадастровым номером 21:08:130101:79 площадью 952594 кв.м., местоположение: Чувашская Республика, Батыревский район, Новоахпердинское с/пос.;
- с кадастровым номером 21:08:000000:3819 площадью 857876 кв.м., местоположение: Чувашская Республика, Батыревский район, Туруновское с/пос.;
- с кадастровым номером 21:08:110302:1 площадью 32000 кв.м., местоположение: Местоположение установлено относительно ориентира, расположенного за пределами участка. Ориентир д. Малое Батырево. Участок находится примерно в 650 м от ориентира по направлению на юго-восток. Почтовый адрес ориентира: Чувашская Республика, Батыревский район, Туруновское с/пос., д. Малое Батырево.

Заявки принимаются в течение месяца со дня опубликования в газете по адресу: 429350, Чувашская Республика, Батыревский район, с. Батырево, пр. Ленина, д. 5, каб.№7. Справки по тел.: (83532)6-14-26.

Администрация Алатырского района **14 ноября 2014 года** в помещении администрации Алатырского района (ул.Горшенина, 7, каб. 6) в 10 час 00 мин. проводит открытый аукцион по продаже земельного участка, предоставленного для ведения ЛПХ не имеющих обременений и ограничений его использования:

Лот № 1 - Особые отметки: Граница земельного участка состоят из 2 контуров. Список учетных номеров контуров границы земельного участка приведен на листе №2. Земельный участок частично входит в Зону: "Зона с особыми условиями использования территории (охранная зона объекта электросетевого комплекса-воздушной высоковольтной линии электропередачи ВЛ-10 кв Л-18 от ПС Алтышевская)", 21.06.2.29,сведения о которой внесены в государственный кадастр недвижимости на основании: Постановление "О порядке установления охранных зон объектов электросетевого хозяйства и особых условий использования земельных участков, расположенных в границах таких зон" от 24.02.2009 №160, КАРТА (ПЛАН)xml-файл от 22.06.2013 №21/401/14-1516. В государственном кадастре недвижимости отсутствуют сведения о частях земельного участка, входящих в Зону: "Зона с особыми условиями использования территории (охранная зона объекта электросетевого комплекса-воздушной высоковольтной линии электропередачи ВЛ-10 кв Л-18 от ПС Алтышевская)", 21.06.2.29, сведения о которой внесены в государственный кадастр недвижимости на основании Постановления "О порядке установления охранных зон объектов электросетевого хозяйства и особых условий использования земельных участков, расположенных в границах таких зон" от 24.02.2009 №160, КАРТА (ПЛАН)xml-файл от 22.06.2013 №21/401/14-1516. Земельный участок с кадастровым номером 21:06: 170502:112, площадью 1500 кв.м разрешенное использование - для ведения ЛПХ, местоположение: ЧР, район Алатырский, Октябрьское сельское поселение начальная цена 3280 руб, сумма задатка 656 руб.00 коп., шаг аукциона 5 процентов.

Заявки на участие в аукционе принимаются в каб. 6 администрации Алатырского района по адресу: ЧР, г.Алатырь, ул.Горшенина, 7 с 8.00 до 17.00 в рабочие дни не позднее окончательного срока приема заявок 10 ноября **2014 года** совместно с платежным документом, подтверждающим оплату задатка, который перечисляется:

на *л/с 05153000250 УФК по ЧР* (администрация Алатырского района) РГКЦ НБ ЧР Банка России в г.Чебоксары, ИНН 2101001269, КПП 210101001, БИК 049706001. Номер счета получателя платежа 40302810497063000089. Победителем признается лицо, предложившее наиболее высокую цену по торгам, с которым в пятидневный срок заключается договор купли-продажи.

По вопросам проведения аукциона, оформления заявок и перечисления задатков обращаться в каб. № 6 администрации Алатырского района или ознакомиться на сайте www.torgi.gov.ru.

Администрация Можарского сельского поселения Янтиковского района Чувашской Республики (организатор торгов) объявляет о проведении открытого аукциона по продаже права на заключение договоров аренды земельных участков:

лот № 1 - земельный участок категории земель: земли сельскохозяйственного назначения, разрешенным использованием: для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 1881600 кв.м., кадастровым номером 21:26:160301:265, местоположение: Чувашская Республика, Янтиковский район, Можарское сельское поселение.

Начальный размер годовой арендной платы - 75 076,00 рублей, шаг аукциона - 3753,8 рублей, задаток - 15015,2 рублей, срок аренды - 15 лет.

лот №2 - земельный участок категории земель: земли сельскохозяйственного назначения, разрешенным использованием: для ведения сельскохозяйственного производства, площадью 1158400 кв.м., кадастровым номером №21:26:000000:1151, местоположение: Чувашская Республика, Янтиковский район, Можарское сельское поселение.

Начальный размер годовой арендной платы - 46 220,00 рублей, шаг аукциона - 2311 рублей, задаток - 9244 рублей, срок аренды - 15 лет.

Заявки на участие в аукционе принимаются в администрации Можарского сельского поселения в рабочие дни с 8.00 часов до 17.00 часов по московскому времени с 15 октября 2014 г. по 10 ноября 2014 г.

Задаток необходимо перечислить не позднее 10 ноября 2014 г. на счет Управления Федерального казначейства по Чувашской Республики (Можарское сельское поселение л/с 03153003490 в УФК по Чувашской Республике), ИНН 2121002528, КПП 212101001, ОКТМО 97658415, р/с 40204810600000100332 в отделении НБ Чувашской Республики г. Чебоксары, БИК 049706001. Назначение платежа: "Обеспечение заявки на участие в аукционе по лоту № __". Внесенный победителем задаток засчитывается в счет стоимости предмета аукциона.

Победителем аукциона признается участник, предложивший наибольший размер арендной платы. Договора аренды земельных участков подлежат заключению не позднее 5 дней со дня подписания протокола аукциона.

С формой заявки и проектом договора аренды можно ознакомиться в администрации Можарского сельского поселения и на сайте Можарского сельского поселения Янтиковского района по адресу: **http://gov.cap.ru/Default.aspx?gov_id=545.** Для уточнения и получения дополнительной информации обращаться по телефону 2-56-49.

ПРОДАЮ

7. Срубы для бани. Т. 37-28-74.

323.Песок карьерный, речной; **гравмассу,** щебень, **керамзит,** асфальтную крошку, бетон, раствор всех марок. Недорого. Т. 8-961-340-93-05.

Чăваш Республикин Патшалăх Канашĕ Чăваш Республикин Патшалăх Канашĕн депутачĕн Валерий Николаевич Филимоновăн амăшĕ

Екатерина Капитоновна ФИЛИМОНОВА

вилнĕ пирки унăн тăванĕсемпе тата çывăх çыннисемпе пĕрле чун-чĕререн хурланнине пĕлтерет.

И.Н.Ульянов ячĕллĕ Чăваш патшалăх университечĕн ректорачĕ, университет ĕçченĕсен профкомĕ, студентсен общество организацийĕсем чăваш литературин кафедрин заведующийĕ пулнă, филологи наукисен кандидачĕ

Геннадий Яковлевич ХЛЕБНИКОВ

вилнĕ пирки унăн тăванĕсемпе тата çывăх çыннисемпе пĕрле чĕререн хурланнине пĕлтереççĕ.

чăваш халăх хаçачĕ
ХЫПАР
Учредительсем: Чăваш Республикин Министрсен Кабинечĕ, Чăваш Республикин Информаци политики тата массăллă коммуникацисен министерствин "Хыпар" Издательство çурчĕ" Чăваш Республикин хăй тытăмлă учрежденийĕ
Федерацин çыхăну, информаци технологийĕсен тата массăллă коммуникацисен сферинчи надзор службин Чăваш Республикинчи управленийĕнче 2013 çулхи çу уйăхĕн 31-мĕшĕнче ПИ ТУ21-00281 №-пе регистрациленĕ
"Хыпар" индексĕ - 54800, "Хыпар"-шăмат кун"- 78353

Директор-тĕп редактор тивĕçĕсене пурнăçлакан Г.А.МАКСИМОВ
Номер редакторĕ М.М.АРЛАНОВ
РЕДКОЛЛЕГИ:
М.М.АРЛАНОВ /тĕп редактор çумĕ-коммерци директорĕ/
Г.А.МАКСИМОВ /директор-тĕп редактор тивĕçĕсене пурнăçлакан/
С.Л.ПАВЛОВ /тĕп редактор çумĕ/
Н.Г.СМИРНОВА /культурăпа чăваш диаспорин пайĕн редакторĕ/
Ф.П.ЧЕРНОВ /яваплă секретарь – техника центрĕн пуçлăхĕ/
Дежурнăй редактор А.П.МИХАЙЛОВ

Редакципе издатель адресĕ: 428019, Шупашкар, Иван Яковлев проспекчĕ, 13, Пичет çурчĕ, III хут, "Хыпар".
ТЕЛЕФОНСЕМ
Редакци телефонĕсем:
56-00-67 – директор – тĕп редактор
56-33-64 – тĕп редактор çумĕ
56-04-17 – тĕп редактор çумĕ
62-08-62 – секретариат, яваплă секретарь
пайсем:
28-85-01 – общество пурнăçĕпе политика пайĕ
56-05-21 – журналист тĕпчевĕсен тата куçару пайĕ
56-08-62 – экономика пайĕ
56-03-04, 28-85-91 – социаллă пурнăçпа вĕренӳ пайĕ
56-08-61 – культурăпа чăваш диаспорин пайĕ
56-04-26, 28-82-91 – хроникăпа хамăр корреспондентсен пайĕ
28-85-87 – корректорсем
56-45-94 – фотокорреспондент
бухгалтери – 28-83-64
коммерци дирекцийĕ:
28-83-70 – рекламăпа пĕлтерӳсен пайĕ
56-20-07 – çырăнтарупа реализаци пайĕ
корр. пункчĕсем:
/8-835-38/ 2-18-02, 2-11-95 – Йĕпреç
28-85-71 – Чăваш Республикин Журналистсен союзĕн правленийĕ
hypar2008@rambler.ru
Ĕç кунĕ 8 сехет те 45 минутран пуçласа 17 сехет те 45 минутчен, шăмат кунпа вырсарни кунсăр пуçне.

Факс: /8352/ 28-83-70
Электрон почта:
hypar1@mail.ru
hypar@mail.ru

Хаçата «Хыпар» Издательство çурчĕ» АУ техника центрĕнче калăпланă, «Чăваш Ен» ИПК» АУО типографийĕнче пичетленĕ. 428019, Шупашкар хули, И.Яковлев проспекчĕ, 13. 56-00-23 – издательство директорĕ.

РЕКЛАМĂПА ПĔЛТЕРӲСЕНЕ 316-мĕш пӳлĕмре йышăнаççĕ. Тел. 28-83-70.
Офсет пичечĕ. Калăпăшĕ 2 пичет листи. Рекламăпа пĕлтерӳсен чăнлăхĕшĕн вĕсене паракансем яваплă.
Хаçатри рекламăсăр тӳлевлĕ информаци материалĕсем "Реклама çинчен" федераци саккунĕн 2 ст. килĕшӳллĕн "Аталану çулĕпе", "Ят-сум", "Ĕç тата çын", "Самана таппи", "Компетентлă" рубрикăсемпе пичетленеççĕ.
Номере 14.10.2014 алă пуснă.
Пичете графикпа 21 сехетре алă пусмалла, 20 сехет те 45 минутра алă пуснă.
Тираж 7384. Заказ 3924.